1568 Edizione alla macchia

CHYMISTICVM ARTIFICIVM NAturæ, *Theoricum & Practicum: cuius Summarium versa pagella clarius indicabit:*

LIBER PLANE PHILOSOPHIcus, in gratiam omnium veræ Philosophiæ naturalis studiosorum æditus

Per Gerardum Dorn.

M. D. LXVIII

TOTIVS OPVSCVLI Summarium.

Eius Theorica tres tractatulos continet, quorum

Primus de vita rerum naturalium & interitu, per ascensum & descensum differit.

Secundus de Corruptione, & Generatione, tam naturalibus, quàm artificialibus.

Tertius de duabus arboribus: Vna Sanitatis, & Infirmitatis altera.

Practica tribus etiam tractatulis absoluitur: quorum

Primo naturam imitantis artificij depinguntur, ac ad vsum deducuntur organa.

Secundo Fornaces ad artem hanc necessariæ proportionatè delineantur.

Tertio docetur, quinam artifex manus in pastam (vt ita loquar) ponere debeat.

ILLVSTRISSIMO PRINCIPI FRIDERICO, ſuperioris & inferioris Bauariȩ Duci, Rheniq́ꝫ Palatino Comiti, Salus.

CVM poſtremum huic opuſculo punctum inſcriberem, Princeps Illuſtriſsime, palliatorum maxima caterua minitantium eminùs apparuit. Ego mox, nunquid oriente Sole nocturnæ diſparēt laruæ? Laceratis & ſeminuda veſtibus ſtatim aſtitit veritas, occurenti mihi, quid hæſitas, inquit? At ego, hanc implumē auiculam nido ſuo dimittere. Quæ, Modo habeat alas, non eſt, quod cur es etſi reliquum corporis nudum foret. Ubi ſunt, quos antea minas tibi videras inferentes? Euanuerunt, inquam. Non aliàs (ait) e-

ueniet, si modo feceris, quod iniunxero. Plurimi sunt in Germania mihi Principes, qui laceras vestes non dedignati meas, ornatũ vilibus hac tempestate rebus adÿci consuetum, non aspiciunt: quos inter illе Palatinus Fridericus omni scientiarum genere peritissimus existit. Ad hũc auiculæ tuæ volatum dirigas: non eÿciet foras: imo fouebit potius, atq; defendet. Interim aui plumæ supercreuerint, vt alias inter comparere non erubescat. Animum dedit hæc, Princeps excellẽtissime, quò qualecumq; sit opusculum hoc, Celsitudini tuæ dedicare fuerim ausus: siue bene, siue male, huius consilio factũ esse iudicet. Stylum si respicere licet, indignum est opus, vt ad tantas manus veniat: sed ob materiæ, quam cõtinet, excellentiam, ac veritatis tractationem, certò scio T. C. illud non reiecturam. Talia sunt enim,

quæ

nuncupatur: aut per intemperiem, & infirma dicitur vita. Necessariò quidẽ huiusmodi naturalis ignis est nutriendus: aliàs extinguitur per suiipsius cõsumptionẽ: cũ eius natura sit cõsumere, quod etiam ab ipso generatum fuerit, in duobus generibus potissimùm: vtpote motu manifesto motis, qualia sunt animantia, vegetabiliaq́: reliqua verùm occulto motu viuentia, nempe mineralia, non tam repentè suo consumuntur igne, sed longissimo temporis successu per ipsum etiam resoluuntur, vt alia corpora quæque. Videmus igitur vitam, pro suis extremis, ignis & aquę subtilissimam habere substantiam, & animam inter hæc duo sitam esse. Nam inter ignẽ & aquam, aër est medius, vtriusq́ particeps, & sine quo nulla vita subsistere potest. Non est, quòd quispiam putet, me vitam illam fœlicem & perpetuã attingere velle: quia hæc non est naturalis, at supra naturam à Deo dependens immediatè. Quæ physica sunt, hoc loco tantùm assumpsimus.

psimus. Quapropter de naturali motu duntaxat in diffinitione Vitæ mentionem facere volui. Per temperiem horum duorum pręcedentium, vt humidi calidiq; radicalium, sanitas quibusvis corporibus naturaliter acquiritur, vel arte. Naturaliter, cùm in prima formatione corporum, artificio naturæ cælitùs data fuerit. Artificialiter, vbi manus artificis humani dederit auxilium ex artificij naturalis imitatione: cùm per intemperiem etiam, aut aliàs ex inordinato viuendi modo negabitur. Qui nam, & quibus infirmis corporibus vita sana restituitur, audietis postea. Mirum non est, vitam absque nutrimento non magis, quàm animam aëre sine persistere vllo modo posse, cùm ex his naturaliter vtraq; sustentetur. Nam elementa vitam habent, animamq;, tā in inferioribus, quàm in superioribus corporibus, & etiā per se. Quicunq; hoc negauerit, omnē Philosophiā naturalē, & rerū generationē omniū, subvertere velle videbit: quia, nisi

nisi Forma viueret atq; Materia, frustra neũ esset artificium ipsius Naturæ, cùm his & ipsi datum sit à Deo simul, & nõ seorsum vitã accipere. Nec in alijs, prę-terquàm in elementis superioribus & inferioribus, reperitur ipsa natura. Cùm itaq; de vita rerum in genere di-ctum sit, de particularium vita succes-siuè tractandum est.

De rebus occulto modo viuentibus.

Cap. II.

LApides atq; metalla, necnon inter hęc media mineralia vulgo viuere non videntur: at philosophi, qui rerum occultas virtutes inuestigare solent, id viuacissimis argumentis, & quæ nullo refelli modo possunt, etiam ad oculum demonstrant. Quis negabit Magnetis lapidis virtutẽ, qua ferrum ad se trahit, vitã eius occultã esse, quę nõ manifesta tur, nisi per oblationẽ subiecti patientis ignis eius actionem? vt apertissimè vi-

detur

def̃. Quis æquè temerarius, vt coti ferroq́ neget etiã ineſſe vitã, & naturalẽ ignem, ſine quibus igne propemodũ artificiali carere nos oporteret? Nónne lapis Hæmatites ſiſtit ſanguinem? atq́ Carbunculus, vltra pleraſq́ virtutes, noctu lucet? & Gagates paleas attrahit? ac oleum eius & fumus dæmones fugare perhibetur? Vnde, quęſo, tale quid habent, quàm à vita cælitùs illis infuſa? Quid enim de vilioribus dicendum erit lapidibus, & obſcuris, in quibus vita minus viget, quàm in lucidis? ideo magis precioſis, quòd his illi materia craſſiore, vel impuriore conſtant, qua cohibetur eorum vita magis, quam etiam habent. Nunquid conſtant ex elementis viuentibus, vt alij? Quare igitur totum compoſitum non viuet, quod ex viuentibus conflatur partibus? Nónne videmus etiam proprijs oculis, ex medijs mineralibus, vt chalcantis, nitris, aluminibus, & alijs pleriſq́ ſimilibus, aquas fieri philoſophicas, quæ metalla quævis, & quantumvis

quæ ſub eius nomine data ſunt in lucem, vt quoties cupierit, ad oculum demonſtrare paratus ſim. Naturæ limites non tranſgrediuntur: vt illa, quæ de metallorũ vulgarium tranſmutatione diſſerunt. Metalli compoſitionem natura nũquam exceſsit. Verùm introducta forma rebus ab ipſa cõpoſitis, ceſſat eius in illis generationis motus. Quapropter Elixirum artifices naturam in hoc magiſterio non imitari, ſed potiùs excellere conãtur. Sat mihi fuerit, ſi quo modo poſsim in his, quæ medicam artem concernunt, eius veſtigia ſequi, non præterire. Apud Aegyptios antiquiſsimi Philoſophi Medici naturalium operationum diligentiſsimi fuerunt obſeruatores: at recentes naturam contemnunt, vt hominum pertinaciſsimè ſectentur ſomnia. Quo fit, vt iſti, quod laude dignum ſit, parum, aut nihil efficiant:

illi verò, quæ miraculum æquarĕt, indies ædebant. Hinc à me factum est, quod naturam temerĕ satis nudauerim, saltem vt è millibus vnum ad eam imitandam exhorter. Eius interim, & opusculi nostri tutelam suscipere digneris, fœlicissime Princeps: terq́ quaterq́ beatus viue Nestoris annos, & vale.

Illustriss. C. T.

Seruulus,

Gerardus Dorn.

PRÆFATIO.

QVòd videam nonnullos in Philoſophia naturali, quæ nūc ab innumeris annis tra-ctari cōſueuit, peritiſsimos, ex laborioſiſsimo ſuo ſtudio nihil a-liud reportaſſe, quàm de rebus natura-libus ingentē diſſerendi copiam: eóſq; vel minimum opus, quod iotam vix referat, oculariter demonſtrare poſſe, me ſummopere mouit, quandam vti-liorem & reipublicæ magis neceſſa-riam, ab antiquiſsimis olim traditam philoſophis, at propter aliquorum in-uidiam & ambitionem oppreſſam, re-cenſere. Id ipſum & alij multi facere co-nati ſunt ante me: verùm quia fortaſ-ſis obſcuriùs artem hanc tractarunt, quàm ferrent ſtudioſorum his non aſ-ſuetorum ingenia, parum apud pauciſ-ſimos nihilq; penitus in reliquis pro-fuit eorum labor: qui tamen exactiſ-ſimus fuit, ſummæq; perfectionis. Hinc fit, vt ego rem ipſam, in qua virorum

artem huiusmodi contemnẽtium pertinacia radicem fixit considerans, eorũ qui sacra mysteria clarioribus verbis propalare vetant, minas minimè pertimescam. Nam æquius est omnibus patêre, quàm doctos pariter & indoctos latére perpetuó. Deus enim O.M. qui secreta naturæ frustra non patefecit hominibus, occæcare mentes eorum nouerit, qui hac abvti voluerint arte, vel aliàs, quàm in proximi commodum, ob auaritiam conuertere. Certum est apud Ægyptios antè, quàm homines sibi solis tantùm sapere cœpissent, artem hanc in marmoreis tabulis sculptam, omnibus palàm extitisse: verùm iniuria temporis, vel hominum liuore potiùs, qui cęteris hominibus hãc inuiderunt, in secula plurima latuit: memoriæq; prorsus exciderat, nisi diuino cautum fuisset cõsilio, quo Mercurius quidam Hermes Trismegistus excitatus est: is, fortè quia non auderet eam propter metum publicè restituere, si nõ suo, saltem posteriorum seculis

culis reſeruauit: eámq; ſmaragdina tabula, quæ priùs marmoreis excepta fuit, vnà ſecum tumulo commendauit: poſtmodum ſucceſſu temporis iterum emerſit in lucem, & ab aliquibus ingenij præſtantiſſimi commentata viris, maximos & fœcundiſſimos hominibus fructus peperit. Quos inter hic erit minimus, non aſpernandus tamẽ, quoniam ſtudioſorum artis ingenia huius adaperiet, vt ad fœlices hortos in poſterum illis facilimus pateat aditus: niſi & ipſi plurimos imitati, nondum guſtato Bacchi liquore noſtri, mox nauſeam inde contrahant, vel ob minimam difficultatem, animíq; degeneris ignauiã ſui, ſitibundi prorſus abeant: idq; mox declament, ac vituperent, quod ingenio conſequi non potuerunt. Non verentur interim experimentis ocularibus indies ab huius artis profeſſoribus minimis ita vinci, vt ſtupefacti iam nihil habeãt, quod adferant in contrarium, niſi calumnias præter omnem veritatem excogitatas. Alij diabolicis ar-

tibus id ipſum fieri dicunt, quod virtute Dei conceſſa naturæ, factū eſt. Cęteri medicamenta huius artis corroſiua noxiaq́ fore teſtantur, præter conſciētiæ ſuæ teſtimonium: quæ tamen corruptiones corporis omnes, abſq́ noxa tollere, proprijs vidēt oculis. Nō ita, fratres, in Deū & veritatē ſæuire decet, vt hominibus odioſum reddatis id, quod verū eſſe demonſtratur. At quia hoc ipſum ignoratis, nullo ferre modo poteſtis. Ad mentē, quæſo, redite veſtrā: & libenter, quod ignoratis, addiſcite: nō verētes, quod ſummo vobis honori ſit aſſcribendum. Ecce non inuidemus vobis artem, quā nolletis nos callere: imo cuperetis nos & vos ignorare potiùs, quàm eius fateri veritatem. Contrà nos indies lucubratiunculis promptos exhibemus noſipſos, vobis vt partem faciamus talenti nobis hac in re concrediti. Agite dū faciles, gratos, liberos & dociles animos ſcriptis adhibetote noſtris: & laboris in eo lati minimè vos pœnitebit. Vſurā huius ingentē feceritis,

tis,modò res ipſa vobis cordi ſit, & ex animo. Si quidpiam potioris emolumenti fuerit,adferte: libenter & animo perquàm hilari,cũ gratiarũ actione,ſumus accepturi. Donec tamẽ id feceritis, opuſculũ hoc, quo vos adducere cuperemus ad occultarũ virtutũ in rebus naturalib.cognitionẽ, in duas partes diuidemus: quarũ Prior Theoriam naturalis artificij continebit,ſub tribus tractatulis: Primus de vita rerum naturaliũ, & interitu per aſcenſum & deſcenſum diſſeret:Secundus corruptiones & generationes rerũ, tã naturales, quàm artificiales, ponet: Tertius autẽ duas plantabit arbores: vnam infirmitatis, & ſanitatis alteram. Pars altera Praxin eiuſdem artificij docebit manibus exercere: quæ tribus etiam tractatulis abſoluetur: Primus organa depinget ad artem neceſſaria: Secundus fornaces delineabit: Tertius manualem practicam adſcribet: res profectò cunctis naturalis Philoſophiæ diſcipulis apprimè neceſſaria.

Faxit

Faxit D. O. M. vt eam recipiatis ad ipsius gloriam primò: demum ad Reipublicæ maximam vtilitatem, & conscientiæ vestræ saluationem. Esto.

THEORICAE CHYMISTICI artificij Naturæ Tractatus I.

De vita rerum naturalium,

Cap. I.

NIhil est in rerum natura, quod vita sua destituatur. Nam omne, quod generatur, à vita mundi producitur in esse quod est. Ergo viuunt omnia suo modo, manifesto scilicet, vel occulto. Non potest enim aliquid aliud perfectè generare, nisi quod sibi simile fuerit, vtpote viuens & animam habens ac vitam. Aliud enim est vita, aliud est anima. Licet alterum sine altero non existat, nihilo minùs vita motum excitat in animam viuentem. Est itaq; vita cõmuniter, ignis in humido suo radicali motum naturaliter excitans: vel per temperiem, & sana vita nuncu-

tumuis ſolida, lapidéſq; reſoluunt in aquam, per ſympathian eorum ad illa? Qua ratione dicetur id fieri, quàm vita quadam in illis occulta? Si quiſpiam reſpondeat hoc ſolùm ex virtutibus à cælo corporibus infuſis, fieri: interrogatur, quid aliud ſit virtus cæleſtis, quàm eius vita? ſi cælum viuit: ergo quicquid ab eo generatur, vita pollet: ſiquidem nihil aliud infundit in inferiora corpora cælum, præterquàm vitam. De his, quæ ſeparata ſunt à ſuis corporibus, tanquam pars à ſuo toto, ſicuti ſunt fruſta lapidũ à ſuis rupibus auulſorum, quid opinabimur illa viuere, cùm truncata ſint? Ab operationibus eorum & motionibus conſtat: nã quod mortuum eſt, non operatur: ſed ſolùm hoc, quod viuit. Dicet fortè quiſpiam, illos in alia corpora motus exercere, non in propria. A' fortiori concludimus, illa excellentiori viuere vita, quæ mouent alia: quàm ea, quæ per aliud mouentur: nam agens omne patiente quouis eſt præſtantius. Negatur

etiam, ea motum in ſeipſa non, ſed in alia tantùm habere: quia ſua corpora præſeruant à corruptione, qui motus actionis eſt occultus, & ſine quo non agerent in aliud: quia nihil de ſeipſo poteſt exerere, niſi etiam id in ſe contineat. Breuiter concludimus: Omnia, quæ naturalia ſunt, ſuo modo viuere: quæ verò contra naturam dicimus, eſſe mortua, nec vllo modo viuere poſſe. Nam vita naturalis eſt: Mors autem inimica naturæ, contrariaq́; ac quantum poteſt, illam deſtruere nititur: & ideo rectè vocatur à Theologis Corrupta natura. De manifeſto motu viuẽtibus nunc eſt quòd agamus.

De manifeſtiori motu viuentibus,

Cap. III.

POſtquam de occulta vita dictum eſt, ad manifeſtiorem nos pervenire decet, quę non localiter, at per vegetationis motum agit, vt eſt vegetabiliũ omnium

nam vnicam esse, quæ nutrimentum etiam vnicum præbet vni Soli vitam vtramq; fouenti. Quapropter vtraq; vita recipit vnicum alimentum: sensitiua tamen per vegetatiuam. Nam si defecerit ipsa vegetabilis virtus in animantibus, deficiet etiã sensitiua. Manifestior est tamen vitalis ignis in sensitiua, quàm in vegetabili, mineraliq; vitę facultatibus. Videmus ignem in istis ita remissum fore, vt exteriùs nullo tactu percipi valeat: in animantibus autem vitalis ignis est externo tactui manifestissimè perceptibilis: & quia intensissimus existit in suo centro, reliquas omnes corporis sui facultates ciet, mouetq;: naturale quoque totum artificium exercet in isto viuaciùs, quàm in alijs duobus generibus: et ideo corruptioni magis obnoxia sunt animalia, quia calidũ in humidum, quod illis est abvndantissimum, acriùs agit: in alijs remissiùs, & per consequens, temperatiùs, pro sui liquoris etiã quantitate minori. Sed quia occultũ suo manifesto semper cõtrariũ

eſt, & econtrà fortior eſt ignis, qui per magiſteriũ noſtrum extrahitur à mineralibus, eo, qui à vegetabilibus & animalibus tractus eſt. Hæc, & præcedentia quæque non alia de cauſa putetis à me citata, quàm vt per ea demonſtrem, illa, quæ longiorem progreſſum habent ad vitam, temperatiora commodioraq; fore ad humanam vitam cõtemperãdam, illis, quæ citiùs orta ſunt. Nam alia prolixiùs difficiliúſq; tranſeunt ad interitum: non quòd (vt ſolent aliqui temerarij) dicam fieri poſſe hac, vel alia ratione quauis, vt vita prolongetur: quod fatuum eſt, & abſurdius quàm vt eius mentio fieri debeat. Nam conſtituit nobis Deus vitę noſtræ terminum, quem præterire nemo poterit vnquam: numerúſq; dierum noſtrorum eſt apud ipſum. Si quid in dies noſtros poſſumus (quod aſſertũ, negatúmve nolim) potiùs in abbreuiationem, quàm prorogationem foret. Sed hæc eſt in iſtis opinio mea, ſcilicet ordinato viuendi modo hominem ſa-

num

ad ea transeamus, quæ manifestissimo, scilicet vltra vegetatiuum, etiam locali motu viuunt.

De his, quæ manifestissimo viuunt motu,
Cap. IIII.

Localis motus, qui sponte fit, & nõ per áccidens, solis animantibus conuenit, quæ nihilominùs vegetatione mouentur, ac sensu. Videtur ergo motus localis ab anima sensitiua solùm impelli. Nam hoc motu carent omnia, quæ solùm vegetant, & non sentiunt. Nobilior ignis etiam apparet ille, qui sensitiuam mouet animam, eo, qui vegetatiuam. At in animantibus vnum & eundem ignem ambas istas facultates mouere, censendum est: quia si duo mouerent eas, sequeretur, plus, quàm vnum Solem: plus etiam, quàm vnicam Lunam in rerum natura fore: quod falsum est. Nam vtraque vita, sensi-

tiua & vegetatiua, ꝑcedũt ex vnico Sole: pariter & vtriusq; sustẽtatio, vel alimentũ ex vnica Luna cęlestibus: vnicũ esse debet id, quod mouet ad vitã: vnicũ etiã illud, q̊d motũ istius recipit: aliàs si plures essent motores, nõ posset vitã excitare, cùm ipsa tantũ sit vnio. Si plura forẽt etiã ea, quę motũ reciperẽt, dissolutio generaret & mors: cùm naturalis vnio fiat inter duo tantùm, quæ priùs vnum fuerunt, & ex vno separata sunt, vt rursus in vnũ naturali suo vinculo redirẽt. Dicet quispiam, Animalia nutriunt ex corporib. & vegetatiua ex aqua: ergo nõ ex Luna sola. Respõdet, corpora corporib. nutriunt, sed altervtra vita Luna cælesti nutrit in quibusvis corporib. nutrientib. exiſtẽte potẽtialiter. Animantiũ certè vita brutalis, caducas inter est omnium nobilissima, quòd spõtaneo motu quovis locorum corpora sua vehat. In dubiũ tamẽ versari posset, an sensitiua nutrimentum recipiat, vel vegetatiua: ꝑ id, q̊d superiùs allegatum est, resoluitur, vtpote Lunam

omnium. Manifestũ est ea viuere: quod à generatione docetur: producunt enim sua semina, quibus eorũ propagatio cõtinuatur. Et non solùm istorũ vita in propriũ corpus agit, sed etiã in alienum: hoc experiuntur Medici. Nec propterea triplicem eorũ vitã esse iudicandũ est, quòd tria sint genera, scilicet herbarum, plãtarum & arborum: quia nõ variatur in eis vita, nisi propter subiecti maiorem debilitatem, in quod ipsa recipitur: vtpote corporũ herbarũ exiguitas nõ plus ignis, aut vitæ recipere potest, quàm indiget ad complendũ suũ circulũ. Inde fit, vt adueniente frigoris hyemalis vredine, propter imbecillitatẽ arescũt, quòd eorũ vita pauca, vel internus ignis externo minimè resistere valeat amplissimo. Sic ex defectu vitæ nõ solùm, sed etiam propter externum inimicum intereunt: non priùs tamẽ, quàm semina produxerint, quæ naturaliter in aluum terræ suæ matris recondunt in specierum suarum propagationem. Plantæ verò quia corpora

nactæ ſunt herbis robuſtiora, plus etiã ignis & vitæ natura tribuit illis, at non æqualiter: vt diutiùs viuere frigoriq; poſſint externo reſiſtere. Hoc ipſum de arboribus iudicandum eſt: vt enim ipſæ maxima robuſtiſſimaq; ſortitæ ſunt corpora, ita cæteris etiam vegetabilibus robuſtiùs temporum iniurias ferre, viuereq; longiùs à natura datum eſt cuilibet pro materiæ ſuæ robuſtiori potentia. Quod præcedenti capitulo de truncatis à ſuis corporibus dictum eſt, hoc loco pariter adduci poteſt: & ſi hæc viuunt, vt cinnamomum, & Guaiaci lignum, ab arboribus ſeiuncta: magis fruticum, & arborum fructus, quorum perfecta ſunt corpora, & non corporum partes, viuent: maximè, quòd in ipſis propagationis ignis vitalis aſſeruetur. Hæc omnia quòd motu manifeſto viuant, patet: nam alimentum ex aqua per terram & ſuas radices manifeſtè ſumunt, vt ab eorum incremento cernitur oculariter. Non video, cur hîc diutiùs immorãdum ſit:

ad ea

quibus etiam in medicamentis contra corruptionem aptissimis vtendum esse videtur, cùm non alia potiore via propulsatur infirmitas, quàm corruptionis evitatione per transmutationem facta. Nam omnis expulsio naturam debilitat: evacuatio minùs, quia non ita violenta: minimè quidem transmutatio, eò quòd naturalis sit. Nulla tamen trãsmutare possunt, quæ non fuerint priùs à suis crassioribus corporibus omninò spoliata: cuius quidem spoliationis in posterum suo loco habituri sumus rationem. Cùm igitur nulla corpora tardiùs ad vitam perveniãt, quàm ipsa metalla, per ea quæ dicta sunt: ad infirmitatem ipsam perquàm optimè vitandam atq; pellendam sunt aptissima: vix enim aliquod metallum annorum milib. à natura producitur. Vnde facilè colligi potest, quòd quò diutiùs sub cęlestium virtutũ in eius formatione steterit obedientia, eò etiam excellentiùs illi fuerunt huiusmodi vires, atq; cælicę virtutes impressę. Quapropter hoc prę cæte-

cæteris corporibus omnibus à natura creatis accipe: cuius virtutibus à corpore ſuo ſeparatis ad propulſandã infirmitatẽ vtere. Selige tamẽ illud, quod reliquis pretioſiorem formã nactũ fuerit. Non ſecus de vegetabilibus & animalibus intelligendũ eſt. Electionem autem in his omnibus quivis vel mediocriter inſtructus in Phyſica, facere poteſt. Papyrum his implere vanũ eſſet opus, maximè quòd apud Plinium & reliquos diſertiſſimè ſint evulgata. Interitus per accidens extra naturam, quem acceleratũ nominare poſſumus, duplici cauſa poteſt in hominibus accidere, videlicet per inordinatum vitæ modum, cuius remedium dependet à præcedentibus: aut fortuito caſu quodam exteriùs illato, remedium huius, propter maius minúſve periculum, eſt ambiguum, & chirurgica praxi contentum: à philoſophicis tamen remedijs non immune, quorum præparationes aliquot in ſequentibus, probis non invidebo viris. Brutorum, quæ hominũ

etiam

gerit. Poſt quem ſi vixerit, obnoxius morti per ſeptenarium, vlteriùs ſeptuageſimum annum adimplebit: quem non dicimus hominem præterire non poſſe: verùm hoc tempore pro miraculo videmus accidere, vt quis octuageſimum annum attingat: talemq́; boni regiminus in vita fuiſſe virum oportet. Non fruſtra putetis, hos annos, quos Iudiciarios vocãt, mutationi plurimùm obnoxios, à me repartitos fuiſſe: quia tunc potiſſimùm ſuaderem illis, qui de tuẽda ſanitate ſunt anxij, philoſophicis vt vterentur præſeruatiuis: quorum extractionis modum inferiùs explicabimus.

De rerum interitu,

Cap. V.

SVperiùs audiuimus vitam hominum, aſcenſu deſcenſuq́; terminatã eſſe. Nõ eſt, quòd aliter de quibuſvis re bus

bus naturalibus iudicemus: nã omne,
quod ortum habet, ad interitum ten-
dit. Hæc ſunt omnium extremi termi-
ni, quos inter medium eſſe neceſſe eſt.
Tale dicitur finis aſcenſus, & deſcen-
ſus initium. Verùm ſicuti vita ſuum
initium habet, per quod aſcendit ad
conſtantiæ medietatem, ita ſuum ex-
ordium ſumit ab eadem interitus. Re-
rum igitur interitus eſt ignis vitalis ex-
tinctio, quę paulatim incipit per decli-
nationem, aut ſenium, donec vitæ po-
ſteriorem terminum attingat: quem
vbi nondum attigerit, currens dicitur
interitus. Hic duplici modo ſolet acci-
dere, ſcilicet accidentali natura, vel per
accidens extra naturam. Interitus ex
corrupta natura per peccatum intro-
ductus eſt, nedum in hominem, ſed e-
tiam in omnia, quæ propter vſum eius
facta ſunt: quorum plurima reperiun-
tur, quæ reliquis tardiùs ad interitum
perveniũt, ea de cauſa, quòd etiam tar-
diùs vitam acceperint: illa quidẽ ſunt
omnium corruptioni minùs obnoxia:
quibus

num viuere poſſe per naturam æqualiter: quod ſic intellectum velim tãtùm, vt pro defectu vitalis ignis præ ſenio, non plus, nec minus deficeret nutrimentum eius. Hoc vt meliùs intelligatur, conſtituamus communis vitæ curſum huius annorum ſeptuaginta, quos in decem gradus per ſeptenarium, aſcẽdentes quinq;, totidem etiam deſcendentes, partiamur. Erit aſcenſus numerus annorum trigintaquinq;, deſcenſúſq; numerus æqualis erit. A' primo quidem vſq; ad ſeptimum annum primi gradus, proles vocabitur infans, cuius vitalis ignis, & eius nutrimentum debent eſſe temperatiſſima, ſi ſanus tamen fuerit natus: quod non omnibus contingit propter parentum intemperiem. Primus & ſecundus gradus annum quartum & decimum complent: ac in ſecundo moratur pueritia. Sic deinceps in tertio pubes, vel adoleſcens. In quarto uir. Et in quinto gradu conſtans. Vſq; ad hunc gradum ponamus creuiſſe vitalem ignem, & alimentum

eius æqualiter, si boni regiminis fuerit ascendens. Iam ex aduerso ponatur primus gradus scalæ descendentis, vt non superet ascendentis vltimum gradum, & in eo complebitur annus quadragesimussecundus: quo completo, constãtia labitur in senectutem. Erit igitur vir in constantia vitæ proportionatæ, non ascendentis, neq; descendẽtis, annis quatuordecim: hoc est, à vigesimo-octauo vsq; ad quadragesimumsecundum: à quo labens in senectutem per septem alios annos, in secundo gradu scalæ descendẽtis quadragesimumnonum perficit annum, totius vitæ periculosissimum, ob septenarij numeri critici revolutionem in seipsum. Hîc summa diligentia procurandum est, ne violetur naturalis proportio dicta. Hinc, à senectute scilicet, labitur in tertium descensus gradum, & fit decrepitus, vsq; ad annum quinquagesimumsextum: quo rursus per septenarium repuerascit, in quarto descensus gradu, quovsque sexagesimumtertium annum attigerit.

etiam brutalium, eadem eſt ratio: quia brutalem hominem tractare, phyſicũ eſt officium: rationalem verò, Theologicum potiùs, quàm Philoſophicũ. Inſenſatorum autem interitus, quo ad deſcenſum, idem eſt cum præcedentibus. De rerum interitu dictum ſit hactenus.

THEORICAE CHYMISTICI artificij Naturæ Tractatus II.

De c rruptione & generatione, tam onaturalibus, quàm artificialibus,

PRAEFATIO.

NOn ſine cauſa poſt vitam & interitum rerũ, de corruptione & generatione tractabimus: tum, quòd naturalibus illis vita cælitùs infunditur, & artificialibus medicamẽta præparãtur, quib. ęquata vitę proportio ſeruari poteſt. Perfecta quidẽ, nõ abſoluta perfectio-

fectione: ſed (vt ita dicam) deriuatiua creata ſunt omnia. Verùm quia deriuatio neſcio quid imperfectionis adfert, propter eſſe quod habet ab alio, corruptionem admiſiſſe videtur. Et ne per hanc rerum vaſtatricem tota mundi machina rueret, voluit ſummus rerum artifex, vt eam mox rerum labentium reſtauratio ſubſequeretur: non ex corruptione, ſicuti docuerũt aliqui, dicentes, corruptionem vnius eſſe generationem alterius: tanquam ex qualitate corruptionis foret generatio: quod abſurdum eſt. Nam ex mala radice bonus fructus nullo modo produci poteſt: ſicuti nec malus ex arbore bona. Verùm poſtquam ſummus artifex videret malum ad bonum, quod creâurat, acceſſiſſe: voluit ſua bonitate huiuſmodi malitiam reprimere, non ſupprimere, donec illi placitum foret: malo mox ſubdens bonum, vt quod conaretur malum exequi per corruptionẽ, non ex ſuo conatu, ſed ex frænatione ſui conatus, in bonum, hoc eſt, in generatio-

ratione transiret. Sic immutabitur sententia, scilicet Corruptionem vnius generatio subsequitur alterius. Dicet fortassis aliquis, per corruptionem hîc intelligi formarum priuationem. Respondebitur: Si res multiplicandæ per generationem ex præcedente corruptione forma sua priuarentur, nunquã sibi simile generarent: vt suo loco deducetur infrà latiús. Quod Philosophus Corruptionem vocat, alij formarum latentium indagatores, & maximi philosophi Transmutationem elementorum adinvicem, eorumq; mixtionẽ, & ipsius materiæ dispositionem, aliquãdo Formarum occultationem vocauerunt. Generationem autem, influxum formę cęlestis in materiam, hoc modo, vel alio dispositam esse dixerunt, aliàs formarum occultarum manifestationem. Verùm quia iam hæc in scholis vocabula recepta sunt, non immuto, sed in bonam potiùs partem interpretor, & eisdem etiam in sequẽtibus vtar. Et cùm naturæ secretorum investiga-

toris philoſophi munus & officiũ exiſtat, artificium eiuſdem artificis imitari naturæ, de corruptione generationeq; naturalibus tractare priùs, rationi conſonum erit, ac ordini: quàm ad corruptionis & generationis artificialium exercitia devenire.

De naturali corruptione,

Cap. I.

CORRUPTIO naturalis eſt occultatio manifeſti ſub ſuæ potentialis formæ retentione. Si per formæ priuationẽ diffiniretur, deſtrueretur ipſa generatio: nã quicquid aliquo priuatur, eius illi prorſus nihil manet. Quòd ſi granum frumenti ſatum in terram, per corruptionẽ ſua forma priuaretẽ, nunq; aliud granũ ſibi forma ſpecifica ſimile generaret. Quapropter generationis initium formæ priuatio non eſt: at bene formę dicitur occultatio, quæ tantiſper ſub ſegetis forma per generationẽ manifeſtata latet, donec per eã rurſus manifeſtiſſimè reſurgat in priori forma, centies

centies plus, vel minus, multiplicata. Prior igitur transmutatio naturalis, est prioris occultatio formæ specificæ, in aliam virtute potentiaq; retinentē eiusdem transmutati speciem, aut formam specificam. Aliquoties evenire solet, vt granum in terra corruptum, propriā suæ speciei formam amittat: & tunc non transmutatur in segetem, neq; in spicam, sed in lolij fruticē transformatur: quia nō transit per proprium extremi sui medium, sed per alienum. Est enim sententia philosophorum, Quòd non fit transitus de extremo ad suū extremum, nisi per medium de vtroq; participans extremo. Verùm in generatione lolij medium, quod est lolij frutex, nō participat cum vtroq; suo extremo: & ideo non fit generatio semini similis: at absimilis, & contra naturam. Per hoc constat generationem priuatione formę factā, degeneratione dici posse: quę nō pugnat cōtra diffinitionē, quā ponimus: at potiùs affirmat, eò quòd subdimus, Cum retentione suæ formæ

 poten-

potentialis: quæ non differt ab actuali, nisi per occultationem, id est, per accidens. Quicquid enim occultatur naturaliter, vel de sua manifesta forma trãsmutatur, naturam suæ formæ non trãsformat, sed in aliam rediuiuam commutat. Non sic de grano, quod in loliũ trãsit: hoc non immutatur solùm, sed etiã transformatur. Est enim aliud transmutari, & transformari naturaliter: nam omne quod transformatur, in sua specie non remanet: quia species à forma deducitur, sicuti granum & lolium diuersarum sunt specierum. At granum & seges, licet sub mutatis formis existant, non sunt propterea diuersarum specierum, sed vnius & eiusdem: quod postea patet ex productione grani similis per spicam. Iterum: Occultum & manifestum hîc in diffinitione substantiâ non differunt, sed accidente solùm: quia de vna & eadem successiuis temporibus apparente, intelliguntur. At granum in lolium transformatum, non retinet propriam substantiam, sed aliam recipit

pit ante influxum: ergo non cadit iſta corruptio ſub noſtram diffinitionem philoſophicam: ſed potiùs ſub corruptionem, quę naturę deſtructio dici poteſt, vt eſt peccati munus. Non debent igitur huiuſmodi generationum defectus aſſcribi naturę, ſicuti ſolent ineptè nimiùm aliqui, naturę peccatum appellare: ſed indiſpoſitę, vel defectuoſę materiæ, minùs aptæ, quàm influxum veræ ſuę formę patiatur induere. Nam ſecundum diſpoſitionem materię (quam aliqui Meritum vocant) agit forma. Quod ſuprà de grano dictum eſt, de cęteris vegetabilibus intelligi poteſt. Nõ eſt animantium & mineralium corruptio diuerſa, niſi per accidẽs. At quia corruptionem generatio ſubſequitur, ad eam accelerandum eſt: cui reliquorum duorum generum etiã corruptionem includemus.

De naturali generatione,

Cap. II.

EX occultatione manifesti prædicta, sequitur generatio, quæ manifestatio dicitur occulti. Sicuti granum, quod erat manifestum, occultatur per corruptionem, & inde stipula, vel spica manifestatr̃ per generationẽ, quæ prius occultabatur sub forma grani: sequitr̃ inde seminis productio, quæ fit in propagationem: at ista secunda generatio, quam propriè multiplicationẽ esse dicimus, non ita citò corruptionem sequitur, sed successiuè. Rerum omnium speciales corruptiones atq; generationes fieri non possunt, nisi per generales quasdam eas omnes præcedentes elementorum corruptiones & generationes. Est enim elementorum corruptio, naturalis eorũdem adinvicẽ permixtio, vel transmutatio: quæ etiam alio modo non fit, quàm occultatione formę vnius elementi sub alterius prędomi-

dominantis forma. Generatio quidem eorum, est occultantis & occultæ iam elementorum formarum, solutione cōgelationeq́ suis, manifestatio: verbi gratia, in aërem aquæ per naturæ magisterium solutæ forma, sub aëris forma per corruptionē, hoc est, resolutionem, occultatur, & manifestatione generatur aër, qui priùs in aqua fuit occultus. Postquàm aliquandiu sub aëreę nubis forma latuerit aqua, nubis resolutione facta, rursus emergit ac manifestatur eiusdem aquæ forma per generationem, id est, occultati manifestationem: quæ generatio duplex fuit, scilicet nubis & aquæ: nam ex aqua generatus est aêr, & ex aere rursus aqua generata fuit. Hoc artificium naturę specialiùs in sequentibus demōstrabitur. Nunc ad animantium generationem veniamus. Illa quidem, vt vegetabilia, semine propagantur, quod ex abvndāti nutrimento producitur: sicuti semen humanum in propriam ter-

ram ſatum & ſibi convenientem, corrũ pitur, vel tranſmutatur in embryonem, qui poſtmodum in ſua debita membra formatur ad vitæ receptionem, & generatur alius homo ſimilis illi, à quo ſemen deciſum eſt: mas, vel fœmina, ſecundum ſeminum diſpoſitionem, vel prædominationem. Itaq; ſexu, ſenſuq; ſolùm differt hominum & reliquorum animantiũ generatio à vegetabiliũ generatione. Sed mineralium & metallorum generatio longè diuerſa eſt: nam eorum fœtus, patris, aut matris, vt præcedentium, ſimilitudinem non referũt, neq; formam. Scimus enim ex terra & aqua parentibus, aut remotiſſimis principijs, generari metalla. Subtiliſſima quidem aquæ ſubſtantia, terræ viſceribus, & cauernis incluſa ſpiraculum nõ habentibus, igne ſubterraneo decoquitur, & per ſubtilem reſolutionem in vapores continuos aſcendentes & deſcendentes, tranſmutatur. Et quia non habent exitum, hoc naturæ magiſterio per multos annos cõtinuato, fit, vt maxima

xima huiusmodi quãtitas aquæ restringatur in minimam quantitatem: inde fit, vt ita ponderosum evadat argentum viuum, alterum, & fœmineum semen metallicum. Ex altera parte subterreaneus idem ignis terræ subtiliorem substantiam advrit, ac longo temporis successu in sulphur naturæ, liquidissimum, ac fluens reducit: etiam alterum, & virile semen metallicum. Hoc si fortè lapideas cauernas ob sui subtilitatem igneam penetrauerit, cum argento viuo miscetur, & ex his duobus seminibus in matrice terræ clusis, per eorum corruptionem & transmutationẽ generatur metallum, patri matriq; fœtus haud similis: at multò differens, vt videtur. Quapropter semen ex se non producunt naturaliter in suarũ specierum propagationem, vt alia duo genera: sed ex primis, & remotissimis principijs iterum excitatur aliud semẽ. Si tandem de medijs mineralibus aliquid in medium adferre licet: producũtur ex terra & aqua priùs, quàm in sul-

phur & argentum viuum transmutentur: nam interea multa generantur, vt salia, chalcanthum, & alumina diuersarum specierum: quę quidem omnia tēdunt ad metalli generationem, aut lapidum, quos pretiosos vocant: quorū etiam hac in parte meminisse decet: nā & isti constant ex vaporibus metallicis: quod ars per experientiam philosophos naturales docuit, scilicet ex metallorum solutorum depuratis liquoribus adinvicem proportione mixtis, lapides pretiosos arte generari posse, perquàm similes illis, qui per naturam generantur. Isti quidem ex aquæ mineralis purissima substantia, quæ in vaporem subtilissimum resoluta, diu satis sub cælestium virtutum obedientia fuerit, constant, vt mineralia: verùm si ad hanc substantiam sulphur accesserit lapideum, aqueam huiusmodi substantiam in lapides congelabit, istius, vel alterius coloris, vel virtutis: talisq; resplendentiæ, qualis ambarum partium componentium puritas, vel impuritas

puritas fuerit. Ignobiliorum verò lapidum & obſcuriorum generatio non eſt à prædictis diuerſa, niſi propter diuerſam & impuriorem proximorum ſuorum principiorum ſubſtantiã. Nũc de artificiali magiſterio corruptionis & generationis dicamus.

De artificiali corruptione,

Cap. III.

NAturalẽ imitatur artificialis corruptio, per id, quod compoſitorum à natura corporum formam ſeparatione partium occultat. Verùm quia non poteſt manualis artifex naturam in ſuis imitari principijs: hoc eſt, quia nõ poteſt elementa ſimplicia, ſicvti natura, tractare: cogitur ea venari principia, quæ natura ſub compoſitione corporum occultauit. Qua in re diſcrepat ab artificio naturæ tantùm in ſua corruptione, quòd indiui-

diuidua retrahit ad ſuum genus, illa genera dilatat per ſuas ſpecies in indiuidua. Dicitᷣ enim artificialis corruptio, partium componentium à ſuo toto ſeparatio: quam artifex duplici cauſa facit: priorem expoſuimus: poſteriorem audite. Non operatur natura per ſubtiliationem & mundificationẽ in omnibus ſuis principijs inferioribus: at ſimpliciter vtiᷣ illis, vt illa præparata ſunt, ad formæ receptionem: aliàs ex omni metallo faceret aurum. Et in eo ſuperat manualis artifex opificiũ naturæ, quòd partes à toto per ſuum artificium ſeparatas, in ſummam ſubtilitatem, quantũ fieri poteſt, redigit. Subtiliſſimum profectò fuit manualis artificis ingenium, dum ſub æthereis ſuis corporibus latẽtes formas atq; cæleſtes, ab omnibus elementaribus & craſſis corporibus liberas & ſeparatas, extrahere poſſe, firmiter ſibi perſuaſum habuit: fecit, & experimento comprobauit. Non enim poſſunt virtutes, formæq; cæleſtes haberi ſimplices ab artificibus, cùm nec

in

in cęlo ſine ſuis æthereis corporibus ex iſtant : ſed illis indigent, tanquam rtinaculo, vehiculoq́;: ſic etiam elementa ſimplicia non perſiſtunt, niſi in corporibus formiſq́; cæleſtibus. Inferiora quidem ita mixta ſunt, vt in quovis quodlibet actu ſit ac potẽtia, quæ cauſa permutationis eſt ad invicem.

De artificiali generatione,

Cap. IIII.

NOn ſecus ac ipſa natura corruptionis occultatione manifeſtat id, quod priùs occultum erat in manifeſto: manualis artifex occultatione cõpoſiti manifeſtat id, quod ſub eius compoſitione deliteſcebat. Compoſitum enim in ea tãtùm reſoluitur, ex quibus compoſitum eſt. At omne corpus ex elementis conſtat. Quapropter in elemẽta reſolui neceſſum eſt. Quatuor tamen ſunt elementa quibuſvis nota. Verùm quicũq; manuali corruptione cor

pora

pora ſoluunt, tres partes duntaxat invẽniunt, ſcilicet aquam, oleum & terram. Vbi ergo eſt quartum elemẽtum? Reſponſio facilior eſt, quàm vt deſcribi debeat. Natura quatuor elementa compoſita per corruptionem & mixtionem eorum adinvicem, cum ſimplicibus elementis iungit in generationem omnium. Inde ſequitur, omnibus corporibus ineſſe cum compoſitis etiam elementa ſimplicia: quod dubium nõ eſt. Sed quia natura tria tantùm elemẽta compoſita noſtris obnoxia ſenſibus eſſe voluit, vt ignem in centro terrę, tactui: terram huic, & viſui: quibus & aquam: noluit etiam, vt arte plura ſenſibus eſſent perceptibilia. Aërem autem aliȷs non permixtũ elemẽtis, quis vidit vnquam? aut tetigit perceptibiliter, alióve ſenſu quopiam percepit? Nónne ſufficit, quòd ars naturam imitetur? Propterea non deperit aër arti, non magis, quàm naturæ: nam ſemper aquæ, & igni, qui eſt in oleo, permixtus eſt. De quo latiùs diſputabitur, cùm artem appro-

approbare deſtillatoriam oportebit in ſequentibus. Simplicia corporibus ineſſe compoſitis elementa qui negauerit, primam rerum generationem omnium etiam hoc ipſo negabit: quia non magis poteſt materia ſine forma, quàm ſine viro fœmina, vnquam generare. Hoc eſt igitur naturalium philoſophorum ſtudium potiſſimum, vt illa cum cæleſtibus virtutibus, quæ ſub ipſis latent, habeant, ac de craſſioribus elementis inferioribus, tanquam à carceribus teterrimis eruant in vſum rei medicæ, vel vitæ ſanæ conſeruationis. Hæc ſunt, quæ de corruptionibus & generationibus, arte, vel naturâ factis, impræſentiarum dicere propoſueram.

THEORICAE CHYMIstici Artificij naturæ tractatus III.

De arboribus: vna Infirmitatis, & Sanitatis altera,

PRAEFATIO.

FRustra certè corruptionem & generationem arte factas, ad imitationem industriosæ naturæ scripsissem, nisi postmodũ, quid inde sequeretur vtilitatis, adderem. Antiqui Philosophi, sibi nedum, sed sui temporis coætaneis viuentes ac posteris, artem hanc Herculeo labore partam, hominibus non inviderunt: imo potiùs liberalissimè communicârũt, sicvti plurimis eorum in lucem editis monumentis apparet. Illi verò, qui propter ingenij sui ruditatem, aut ignauiam intelligere prima facie nõ potuerũt, viliter & abiecto quodam animo, præter omne viri studiosum

ſum officium, indignè vilipendere cœperunt, quod omni laude præ cæteris omnibus ſtudijs ac laboribus dignum erat. Quid mirum? cùm videamus hac ætate ferrea virtutes ferè omnibus abiectas, earumq́ꝫ locū omne, quod friuolum eſt ac ocioſum, occupare. Quid inde? Margaritam hanc propter obtuſos, obſcuriq́ꝫ homines ingenij ſepeliā? alióſq́ꝫ probos & ingenio præſtantiſſimos ea priuabo viros? Abſit. Stylo potiùs humilimo, quibuſvis etiam familiariſſimo, rem omnē aperiam, nequid malignis calumniarum ſit reliquū. Videamus tandem, quid adhuc nutriant veneni, quod in hanc artem evomant. Adeſte, qui Muſas æquo, non ficto, colitis animo: & his, quæ vobis præparata ſunt, fruamini. Contrà vos, qui ſpernitis ea, quę colenda ſunt, & aſpernāda colitis, fugite procul hinc. Betæ ſunt hæ labijs inſuetæ veſtris: carduos, ite, paſcite veſtros.

De arbore Infirmitatis,

Cap. I.

QVatuor in cęlo Planetis imperfectioribus quatuor in corpore nostro correſpondent elementa: videlicet Saturno, Mercurio, Veneri & Marti, Terra, Aqua, Aer & Ignis: ex quibus conflatum eſt. Inde fit, vt corpus hoc infirmum eſſe dicatur propter partium imperfectionem. Plantabimus igitur ex his arborem, cuius radicem aſſcribemus ipſi Saturno: per quam varius ille Mercurius, & Venus truncum & ramos aſcendentes, folia, floréſque Marti præbent fructus inde ferenti. Occurrit hîc maximum inter antiquos & recentiores Medicos diſsidium: hoc ponere viſum eſt: non, quòd cõtra quemquam ſcribere cupiam, ſed vt videant recentiores opinionem antiquorum: illam exactè ſatis examinẽt, ac omni ex parte viſitent, ſi quid inveniant authoritatis ex luce naturę, quod

eam

eam labefactare queat, ac Hermetem Trismegistum & suos, Hippocratis reddere discipulos. Sin minùs Hippocrates, & sui, fiant Hermetis discipuli: non est, quòd partium altervtra suos scriptores adferat: aliâs, vt antea, lis indecisa perpetuò manebit. Solam authricem statuant Medicinæ iudicemq́ Naturam: cuius etiam authoritatibus ex eius luce deductis, inter se pugnent. Aggrediar interim opiniones, quantum in me fuerit, describere, tam vnius, quàm alterius partis. Recentiorum est omnium sententia Medicorum, quatuor in humano corpore humores existere, quos atram, flauamq́ bilem, sanguinem & pituitam vocant: ex quibus corpus suum physicum constituũt: hac scilicet adducti ratione, quòd humano sanguini de vena, vel alio loco tracto, videãt aquã supernatare, quã pituitam vocant: huic etiam aliquid flaui mixtũ atriq́ colorũ: ex his manifestis quatuor elemẽta, quib. humanũ corpus cõstat, esse iudicãt. Nil mirum, q cùm ipsi ma-

nifeſtam ſolùm ſectati naturã, occultę penitus ignari ſint, nõ aliàs de rebus iudicare poſſunt, quam ſuperficialiter. Verùm non ita ſe res habet in occultioribus, vt infrà patebit. Non ęgrè ferent, ſi quidpiam adducamus, non liuoris in ipſos, at charitatis potiùs cauſa: vice verſa nos gratiſſimo feremus animo, quicquid in ædificationem artis Medicę contra nos etiam attulerint, vt ſuprà diximus. Nónne vident corpus & ſanguinẽ, eſſe duo diuerſa corpora: prius videlicet, quod alitur, & ex ſemine productum eſt: alterum, quod alit, ex potu ciboq́ proveniens externis? Iudicium igitur eorum eſt in alente & externo corpore: non in eo, quod ſubiectum eſt accidentium peccantium. Et ita cibis & potibus in ſanguinẽ & excrementa ſua tranſmutatis medebuntur, non indiſpoſito corpori naturali, ſed accidentali cuidam & excrementali. Si dixerint, nullam eſſe differentiam inter ſperma & ſanguinem, eò quòd affirmabunt ex ſanguine ſuperfluo productum

ductum hoc eſſe: reſpondebitur, quòd non ex ſanguine, qui adhuc in venis, aut alio quovis loco hæret, eſt ſperma: ſed ex ſanguine iam in alimentum trãſformato: quod amplius non eſt ſanguis, ſed alimentum ad membra nutriẽdum: ex cuius nutrimenti ſuperfluo generatur. Rurſus contrà, Sanguis puriſſimus, & à reliquis tribus humoribus, quos vocant, repurgatiſſimus, quatuor in ſe continet elementa, puriora & ſinceriora, quàm illa ſunt, quę in ſanguine fore videntur: quod arte Chymiſtica demonſtratur evidentiſſimé. Non indiget ergo natura vilioribus in alimentum ſui corporis, cùm pretioſiora poſſideat. Iterum contrà: Nullam facit natura ſeparationem, pręter quàm ad eiectionem ſuperflui, neceſſariíq́; retentionem. Cùm igitur ipſa partes à Medicis recentioribus aſſumptas ſeparet à ſanguine retẽto per ipſam, in reiectionem id facit. Probatur ex eo, quòd natura per ſeparationem non generat: ſed per commixtionem, quam in ſanguine

puro facit per minima. Per separationē autem corrumpit ad mundificationem & subtiliationem, sicut infrà dicetur, & ex artificio naturæ docebitur. Si quæ sint, quibus hæc refelli queant, manifestis naturæ testimonijs adducantur cū aliqua modestia: non, vt consuetum est, clamoribus & calumnijs in veritatē naturæq́; lucem invehendo. Humaniter accipiemus, & hilari prorsus animo respondebimus: non verbis tantùm, sed ad oculum demonstratis operationibus ex ipsius naturæ luce deductis, si fuerit opus: vt lis coram quovis iudice, non partiali tamen, decidatur. Interim vt alijs etiam liberum sit nostro corpori physico, quoties volent, opponere se, quod & quale sit illud, non ex nuda superficie, sed ex tribus dimensionibus, quibus omnia corpora constant, explicabimus: vt manifestiora minùs apparentibus opposita, iudicari valeant. Ingenuè fatemur, humana corpora quatuor elementis esse naturaliter composita: verùm quia tria tantùm sunt ea, quæ sub sensus nostros cadunt,

scili-

ſcilicet terra, aqua & ignis (vt ſuprà dictū eſt) ijs etiam contenti ſumus: nā inſenſibilia nō curat medicus. Quartum elementū, aer ſcilicet, nō eſt per ſe, nec in ſubiecto perceptibilis. In vento & in nube nō ſentitur aer: ſed aqua, quę per tranſmutationē eſt aeri permixta. Non ita de igne: quoniā nō ſolùm eius ſubiectū, vt lignū, ſed ignis ipſe ardens manibus tangitur: & in oleis cauſticis non ſolùm oleū, ſed ignis ipſe cauſticus exiſtēs in oleo, lingua percipit. Quapropter Medici omniū antiquiſſimi, iudicârūt, illa tria, quę diximus elemēta, Medicinam cōcernere. Nec huic opinioni ſuæ voluerūt aſſentire magis, q̄ ex luce naturæ per experientiam comprobaretur. Quo factum eſt, vt aluum dictę naturæ tentârint in omnibus introſpicere. Nihil aliud ibidem invenire potuerunt vnquam, niſi tria, quæ dicta ſunt. Aerē ſimplicē, aut cōpoſitū, ab alijs nullo ſegregare potuerūt artificio: ſed ſemper aquæ didicerunt, vel igni, ſub oleo permixtū eſſe: q̄d liquebit infrà latiús. Arborē igit̄ plantârūt infirmitatis, cu-

ius Saturnia radix, & oẽs partes arboris eiusdẽ solidiores existũt: succi oẽs, qui ꝑ ipsã radicẽ assurgũt in truncũ, ramos, frondes, flores, & fructus, Mercuriales: at calor & ignis, qui succos huiusmodi sugens à radice trahit, Martialis: Venerem ipsam aeris loco sub Mercurij pinguiori liquore, qui Martem libenter in olei forma sequitur, concludentes. Nã vnicum dicunt esse liquorem in rerum natura, non plures: quod sic probant: Natura quatuor elementis tantùm vtitur pro materia suæ compositionis, inter quæ non est, nisi vnicus liquor, qui est aqua: sequitur, & in compositis nõ esse plures vno. Interim ad arborem redeamus. Ab istis tribus, quę dicta sunt, morbos omnes in suum corpus physicum, quod spermatis esse dixerũt ac alimenti, confirmantes imprimi, tria tantùm esse morborum genera generalissima docuerunt constantissimè: cuilibet etiam generi suas species assignârunt. Sicut radix in terra, necnon rami supra terram, in varias extremitates dilatan-

latantur:ita etiam Saturnus physicus et infirmus, varios suos morbos in humani corporis terram, id est, in omnes solidiores eius partes, imprimit. Mercurius etiam infirmus, per truncum & ramos omnes in humanũ liquorem suos morbos infundit. Et malè sanus Mars etiam physicus, ignem humanum varijs flammis accendit. Hoc opus, hic labor est Medici, cuivis horum generum suas peculiares assignare species: vt vice versa queat arbor hæc infirmitatis, in sanitatis arborem transmutari. Sed ne cuipiam videatur absurdum, quòd Planetas in artis nostræ tractatione sumpserimus: dicendum erit vlteriùs, qua ratione id factum sit. Sũt enim Saturnus, Mercurius, Venus atque Mars, propter suos nunc malos, modò bonos aspectus, quos indies corporibus nostris infundunt, ambigui: quapropter contrarias passionum facultates imprimunt: vtpote Saturnus infœlix, ignauiam, pigritiam, socordiam & graues ac Saturnios morbos imprimit: Mercurius

curius aſtutiam, nequitiam, circumvē-tiones, furta, & Mercuriales morbos: Venus concupiſcentiā, corporū turpē ſocietatē, & Venereos morbos: Mars aūt latrocinia, iugulationes, ſeditiones, homicidia, Martialéſq; morbos. Contrà bonas etiam imprimunt fortunati, quib. reſiſtere malis, animo quidē poſſumus: vt Saturnus fortunatus, quem vocant, bonam imaginationem & ſpeculationem, ob ſtudij gradum, quem obtinet, nobis adminiſtrat: per quas ad Mercurium pervenimus, qui perceptionem, & veri iuſtiq; diſcrimen à falſo, cognitionis gradu ſuo tradit: Venus autem quia gradui præeſt amoris, pudicitiæ, caſtiq; dilectionem, & amoris honeſti nobis imaginē ob oculos depingit: Mars fortunatus vigilantiā ad reſiſtendū tētationib. addit: non, quòd abſolutè faciant id, quod ſolius eſt Dei: ſed mediatè, ſic diſponente natura cæleſti, cui Deus hanc poteſtatem dedit. Corporale remedium arte noſtra quî ſit adhibendum, audietis inferiùs.

De sanitatis arbore,

Cap. II.

SVmma cum reverentia triadem in vnitate coluerunt antiquissimi philosophi: tam illi, qui Christum ignorârunt, quodã instinctu diuino nimirum illis eminùs apparente: q̃ illi, qui cominus illuminati, Christum sunt amplexi. Nã ea, quam in Diuinitate summo decore colimus ac fatemur, trinitas in omnib. quę à summo D.O.M. creata sũt, illis, qui secreta naturę perquirunt abditissima, sui specimẽ atq; figuram offert: quod in Practica nostrę Physices apertissimis docebitur exemplis. In corpore primùm humano tria sunt, quę requirunt̃ ad eius sanitatẽ cõseruandã: vtpote Sol, Iupiter, et Luna physica. Plantet̃ ex his igitur sanitatis arbor, cuius radix & solidæ partes Iupiter existat, per cuius truncum & ramos Lunaris liquor ad Solem ascendat: non aliàs, quàm in humano corpore quatuor Planetas existere

existere diximus. Perfectiores atque tem-
peratiores, etiam tres, quos in arbore
sanitatis ponimus, pulcherrimo quidẽ
ordine iubilant, animumque referunt in
corpore: sicut illa quatuor ad corpus
applicantur & ad animum. Hinc fit, vt
antiqui philosophi rem ipsam intelligẽ-
tes, cùm alicui vellent amico felicitatẽ
imprecari, ternam atque quaternam illis
beatitudinem optabant: hoc est, animi
corporisque sanitatem: quòd aliàs Mens
sana dicitur in corpore sano. Verùm
ne hęc antiquissima, pulcherrimaque sen-
tentia prætereat indecisa, Mentis priùs
sanitatem exponemus, deinceps cor-
poris. Tribus facultatibus pollens, vt-
pote Ratione, quę Solis est: Intellectu,
qui Lunæ: Memoria, quæ Iouia facul-
tas existit, mens nostra sanitatem adi-
piscitur: quorum etiam physicorum
Planetarum tres gradus esse dicuntur
ad summam illam adeptionem: videli-
cet Iouis virtus, Lunæ potentia, Solisque
miraculum, quos præterire nemini li-
cet. Ad corporis sanitatem veniamus.

Dixe

Dixerunt hominum doctissimi, rerum naturaliũ experti, Solem generare Solem: & amplius, omnium patrem esse, Lunamq́ꝫ matrem: Terram nutricẽ, & Aerem ventrem, vti videre licet ex scriptis Mercurij Trismegisti. Quid per Solem, per Lunam, Terram, & Ventum, aut Aerem intelligat Hermes, diligenter inquirendum est. Certius esse nihil potest, Solem illum, qui vigintiquatuor horarum spacio totum orbem circuit, rebus omnibus à natura produductis vitam influere naturalem. Ergo Sol est in illis omnibus potentia & virtute per vitam. Deinceps vt Sol idem influxus suos ad inferiora mittit per Lunam, quæ vigintiocto dierum spacio semel cum dicto suo Sole cælesti modo coit, circulumq́ꝫ suum perficit: non aliàs ignis ille solaris vitalisq́ꝫ rerum animales virtutes, quas à vero Sole recipit, in omnia sui corporis mẽbra per suam Lunam, id est, aquam, vel (vt apertiùs loquar) per suum liquorem, quem suprà diximus ignis esse nutrimentum, infun-

infundit. Tandem per ventum aerem intelligit: hic autem (vt suprà tetigimus) medium tenet inter ignem & aquam: eóq; sine vita persistere non potest, non magis, quàm extrema sine medio. Per terram vbera naturæ nobis indicat, per quæ lac illud, quod audiistis, fœtus omnis in alimentum & suæ vitæ sustentationem sugit. Ecce frater, quod antiqui tot ænigmatibus velârunt, innumerísque voluminibus prosa, carmineq; cecinerũt occultissimè, breuibus, apertissimisq; verbis in tui gratiam reuelatum munus offero: nec à te cupio, quòd retribuas aliud, præter quàm in posterum artem hanc non vituperes, neque detractes amplius: at potiùs toto conatu diligas amésq;: nec secus, ac ipsum te, colas, & vsuram inde colliges: quam vt assecutus fueris, Deo gratias immortales agas, & in vsum dilectionemq; proximi tui, quicquid ex ea collegeris, eroges. Quod si feceris, labores tuos benedicet D. O. M, animabísq; professores artis huius ad maiora

fora tibi probiſque viris detegendum, quę latuerunt hactenus. Interim aggrediar:

Solis & Lunæ veſtrorum, ô vos, qui ſanam vitam cupitis, curam agere decet per Iouis temperiem.

Superiùs abvndè ſatis dictum eſt, quid Sol ſit in homine, quid Luna. Quid autem ſit Iupiter in arte noſtra, ſatis etiam conſtat ex præcedentibus. Verùm ne cuipiam lectorum ob ſegnitiem defeciſſe dicar, latiùs explicabo. Temperamentum cibi potúſq; temperatorum, plurimum poteſt ad ſanæ vitæ conſeruationem: quod omnibus notum eſt. At in vno ſolo temperamentum non fit, nec etiam proportio. Conſiderandum eſt igitur, ad minus duo fore debere, quæ temperiem admittant. Quaproter in Ioue noſtro duas eſſe qualitates dicimus, vtpote calidum & humidum radicalia, vel naturalia: quæ ſic æquari debent, vt librata bilancem ad angulos rectos ſuſpen-

ſuſpenſam habeant: aliàs ſana vita ſubſequi non poterit. Proportionem hanc qui ſeruauerit, ad vltimum vſq; vitæ terminum ſanus poterit viuere. Diuerſas rationes huius tẽperamenti ſcripſerunt aliqui, ſcilicet Galenus de tuẽda ſanitate, Marſilius Ficinus etiam de triplici vita, necnon alij quàm plures doctiſſimi viri Medici, quorum ſcripta legi poterunt. Omnes in eo cõueniũt, vt Iouem ſibi tam in cibis & potibus tẽperatis, quàm in alijs vitæ motibus cõciliẽt. Supervacaneũ foret, ea, quę iã ab alijs ampliſſimè ſunt edita, recenſere: verùm hoc addam, ingentem fore laborem, tam in cibis & potu, quàm in reliquis actibus, Iouem ſemper obſeruare. Quòd ſi fortè per exceſſum, vel defectum alterius partis inæquata reddatur proportio, quia non eſt humanum cognoſcere poſſe naturæ proportionem æqualiter: non ſuaderem, vt quis per ſupplementum defectus, aut detractionem exceſſus, vt ſolitum eſt hac tẽpeſtate, procederet: ſed potiùs hoc mu

neris

neris & officij naturę committeret: verbi gratia, si quis ob excessum cibi, vel potus, oppilationem stomachi pateretur, ignisq; naturalis vires digestiuas debilitasset, consulerem prius à potu ciboq; tãtisper vt abstineret, donec alios appeteret ipsamet natura: si fortè hoc tardiùs æquo fieret, paucis admodum ad sustentationem ignis vitalis vteretur: & his potissimum, quæ temperamento Iouem referunt: intestinorum tamen obstructionem clistere tutè laxare poterit. Si quis verò per nimium exercitium, aut alias, vitalem ignem accẽdisset, econtrà suaderem, vt facta quiete quadam ederet ac biberet moderatè quidem ea, quę Iouiam haberent naturam, ne propter alimenti defectum ignis, qui natura est edax, radicale suum humidum absumat. Has binas methodos obseruatione facilimas qui secutus fuerit, sanitatem facilè tuebitur absque stomachali medicamento. Verùm Philosophico more dictarum partium excedentium, vel deficientium, vtpote

Martis, Mercurij, vel Saturni, quælibet ſeparatim, vel ſimul, per tranſmutationis modum, & nõ per ſupplementum, aut detractionem, emendari poſſunt. Nam Philoſophica medicamenta non agunt per quantitatem, ſed per qualitatem. Quapropter ſi defecerit Solaris virtus, & in Martialem imperfectionem lapſa fuerit, per Solarem ex altero corpore tractam, eſt reſtauranda: ſympathia quidem, non antipathia, quia natura naturam appetit, & in ſui ſimilem tranſmutari plurimùm gaudet. Quæ de ſanitate, vel infirmitate, hucvſque Theoricè dicta ſunt, per ea, quæ ſequuntur in Praxi, clariùs elucidabuntur.

Theoricæ Phyſices huius concluſio.

STudioſorum ingenium peculiare præ cæteris hoc habet, vt quicquid virtutum aſſequitur, arte, vel ingenio;

genio: sibi soli non, at quorumvis vsui commodôque velit esse proprium. Ipse quidem, nescio, qua vena ductus, id vel minimum, quod summo studio, labore, ac temporis & ætatis iactura peperi, subticere nõ possum, nec amplius ęnigmatib. obtegere: cùm id arti huic innumeros inimicos peperisse videã. Quapropter ea, quæ superiùs hac Theorica nostra verbis apertissimis proposui, nunc in sequentibus per Practicam ei correspondentem, clarioribus & manualibus ad oculum demonstratis operationibus elucidare conabor. Adeste, qui Naturæ secreta cupitis introspicere: vos quoque detractores, & inimici naturæ, quotquot aliàs nobis obtrectare soliti, veritati manifestæ hucvsq; restitistis. Talia sunt, quę vobis vltrò citróq; liberaliter offeruntur. Quicunq; grato receperint animo, fructum & alijs ferent ex suo labore: qui verò non, adferant, quibus hæc improbare valeant, papyroq; publicent, vt possimus illis & manife-

stò respondere. Non est, quod suo more solito, post tergus, nostro, vel artis honori detrahant. Aut taceant, aut improbent, vel edant meliora. Stultè quidem agunt, dum veritatem supprimere conati, videant ipsam abvndantiùs in lucem emergere: dumq; professorem vnum huius artis persequuntur, alios decem exurgere sunt experti, qui causam eius acriter defendendam suscipiant. Valeant isti, quod possint: meam intentionem non retardabunt, studiosis quin prosim ex animo. Praxim igitur Physices ad imitationem artificij naturæ, feliciter incipiam.

CHYMISTICI ARTIFICIJ *naturæ Practicæ,*

PROLOGUS.

CVM Hoc noſtrum artificiũ dicam imitari naturam: æquum eſt, vt probabilibus argumentis roboretur, non propriè noſtram, ſed naturæ practicam fore, quam nos æmulamur. Hinc fit etiam, vt in titulis naturæ Practicam nõ nobis aſſeribam. Certum eſt, ignem in centro terræ centrum habentem, ſic diſponente natura, ſurſum aquam, & cũ ea terræ ſubtiliorem ſubſtantiam & ignis, per ventum, vel aerem in nubem agere: teſte Mercurio Triſmegiſto, dicente: *Portauit eũ ventus in ventre ſuo:* hoc eſt, ſemen inferiorum elementorũ omnium Aer ſuſtulit in cælum: quod Hermes poſtea ſubdit, *Aſcendit à Terra in cælum.* Poſtquam aliquandiu hæſerit in illa nubis ſubtilitate, virtutibúſq;

cęlestibus imprægnatum, & semini masculeo iunctum fuerit, nubis resolutione per calorem deficiẽtem, in aqueum graue corpus vnà cum substantia reliquorum elementorum descendere cogitur in terrã: hoc est, ad inferiora: quod Hermes inquit: *Et iterum à Cælo descẽdit in Terram: & sic recipit vim superiorum & inferiorum:* intellige, prolem vtriusq; parẽtis. Ibi satis clarè docet Hermes, generationem primam ipsius naturæ fieri inter superiora & inferiora, quæ fuerunt ex vno & eodem corpore diuisa per summum artificem, vt generare possent: quia nihil generare potest in seipso, sed in alio, quod ex sui natura sit. Non aliàs in artificio nostro: Nos corpora quævis ex elementis naturaliter composita, recondimus in bociam, vel cucurbitam vitream, quæ terreni globi nobis vicem refert: super quam galeam rostratam ponimus, quæ cælum repræsentat: deinceps ignem exteriùs agentem sub centro cucurbitæ succendimus, quo resoluitur huiusmo-

ſuſmodi corporis Mercurius, id eſt, aqua, in ventũ, hoc eſt, in aerem, per quẽ in cælum attollitur: & ibidem exiſtẽs aliquantiſper, cum ſuis, quas à cælo virtutes habuit in ſui compoſitione, ſuis conſortibus per minima commiſcetur: tandem reſoluitur idem aer in aquam, & per canalem, ſiue roſtrum, deſcendit in terram, hoc eſt, in vas ſubmiſſum & recipiẽs. Ex hac operatione prima nos Mercurium extraximus. Talis eſt etiã ipſius Martis extractio, niſi quòd acriori fit igne, per quem aſcendit cum ſua Venere Mercuriali, ſcilicet oleo, cui permiſcetur: ac eodẽ modo, quo prior Mercurius, in cælũ exaltatus iſte poſterior, & cum reliquis per minima (ſicuti dictum eſt) mixtus, poſtea reſoluitur, & in terram deſcendit, ac centrum, nẽpe quòd grauis iã ſit factus, redire petit. Saturnus aũt in fundo cucurbitę remanet advſtus & niger. Hoc noſtro magiſterio plantauimus arborẽ infirmitatis practicè, vel artificialiter, ad naturalis practices imitationẽ. Sed vt meliùs in-

telligat, quid Hermes velit per hęc verba, ſcilicet *Portauit eum ventus in ventre ſuo: & Aſcendit à Terra in Cælum, & iterum deſcendit in Terram:* reaſſumenda eſt eius declaratio. Natura per circulationis motum aſcenſus & deſcēſus continuatum, generationes omnes propagat in finem vſq; ſeculi. Interrogabit fortaſſis quiſpiam, quid'nam illud ſit, quod aſcendit & deſcendit? Reſpondebitur: eſt enim ignis, qui ſemper & abſque intermiſſione ſurgit à centro, ſurſumq; eleuatur ad cælum. At quia natura eius eſt ſemper aſcendere, deſcendere nullo modo poſſet, niſi per artificium naturæ: ſine quo per continuum eius aſcenſum fieret, vt in centro terræ nullus remaneret ignis, nec etiam apud nos: & ita nedum ceſſaret generatio, ſed etiam terræ globus in pultes per aquas et maria ſolueretur, igne deficiente: cuius calore ſiccitateq; liquefactio compeſcitur aquarum humectantium, & his ignis ſiccitas arcetur,

tur,ne terra frietur in puluerem: vt amborum conſortio conglutinetur in maſſam. Hac enim de cauſa natura, ſagax artifex, diſpoſuit ex diuinæ Mentis ordine, quòd ignis aſcendens (vti dictũ eſt) aquarum grauiora corpora ſecum per ſubtiliationem in aerem tranſmutata, ſurſum ferat, tã à ſuperficie terræ, quàm à concauitatibus eius. Poſtmodum huiuſmodi aqua in aerem trãſmutata, ſurſumq; lata, cùm tam altò pervenerit, vt ignis vires ſubtiliantes debilitentur, eò quòd penes concauitatem primę ſphæræ cæleſtis remiſſiſſimus eſt, nubis aer aqueus iterum in ſuum graue corpus revertitur, & ignem aeremq; ſecum etiam tranſmutat à ſua natura: hoc eſt, à leuitate in grauitatem: et ita per aquarũ deſcenſum ignis redeat, vnde ſurrexerat priùs: & non deficiat, ſed vbiq; totum vniuerſum repleat. In eo autem quis hęſitare poſſet, quónam pacto valeret ignis in centrum terræ deſcendere, cùm ſuprà diximus, eius propriam eſſe naturam, vt ſemper aſcendat, etiam

aqua descendens, quæ secum retulit ignem, id minimè facere videtur. Benè dictum est, id facere non videtur: nam alia multa fiunt per naturam, quæ manifestè, vel carneis non videmus oculis, sed ex luce naturæ nobis innotescunt: sicvti non videmus ignem aquam secum deferentem in cælum: de quo tamen dubium non est: ita etiam non videmus ignem ad centrum iterum descendentem. Sed hæc est huius descensus ratio vera. Omnes aquę propter grauitatem ex sui natura tendunt per meatus in centrum vsque terræ, donec ab igne ibidem residente rursus pellantur ad superiora: sic eò reportant ignem in ventre suo densatum, vnde priùs cum eis assurrexerat. Tales ascensus atque descensus noctu diúque fiunt absque intermissione: nec cessabunt, donec omnia cessent, quæ transitura sunt. Hoc tamen hîc prætereundum non est, scilicet aquarum ubterraneарum igne pulsarum aliquando vapores

pores in aliquibus terræ concauitatibus recipi, quarum orificia ſtricta ſi fuerint, cum impetu coguntur in ventum erumpere: hinc fit, quòd Hermes dicat, *Portauit eum ventus*, potiùs, quàm aer: quia celeriùs defertur ignis per ventum in ſua Venere, quàm per aerem in Mercurio. Sic etiam arte noſtra Mars noſter ignem requirit maiorem, quò per ventum aſcendat: quàm noſter Mercurius, qui leui ſurgit in aerem igne motus. Quòd ſi terræ concauitates nullum habuerint exitum, vel ſaltem minùs amplum, quàm vt vapores multiplicati plurimùm exire commodè poſſint, inde ſuſcitantur quandoque terræmotus maximi, quibus caſtra, montes, & vrbes ſubuertuntur. Pariter & in magiſterio noſtro ſi maiorem ſuſcitauerimus ignem, per quem noſtri vapores magis multiplicati fuerint, quàm organorum noſtrorũ concauitates ferant, rumpunt̃ et euertunt̃ omnia. Aſcẽſus huiuſmodi tã natu-

naturales, quàm artificiales, accidentaliter fiunt: alij quidē absq; rumore, vel impetu subtiliter, vt sensus nostros omnes lateant: & per hunc ventum ita remissum, intelligitur aer. Descensus etiam duplici modo fiunt per naturam, scilicet occulto, sicvti videmus rorem descendere sine perceptione, donec in aliquod subiectum tetigerit: ac manifesto, velvti per pluuiam, niuem, grandinem, & cætera. Hoc naturæ magisterio primo generantur tria prima rerum omnium genera generalissima, videlicet Saturnus, sub quo comprehenduntur omnia mineralia, propter substantiam terream in eis prædominantem, qualitate quidem, non quantitate: quia maior est aquæ substantia in metallis, id est, argenti viui: sed terræ, vel sulphuris substantia licet multò minor existat, est tamen in eis potentissima, & eorū generationis efficacissima: Mercurius, sub quo sunt omnia vegetabilia propter eorum liquorē, quem ab vberibus Saturni sugunt abvndantissimè:
&

& Mars, ſub quo continentur animantia, propter vitalem ignem in animalibus vigentiſſimum & evidẽtiſſimum. Idem & nos artificium imitamur: nam à corpore quovis per ſeparationẽ, aut formarum ſuarum occultationem, generamus Saturnum, Mercuriũ & Martem noſtros, manifeſtatione trium aliarum formarum. Alterum verò naturæ magiſterium eſt, per quod ipſa vegetabilibus & animantibus animalia nutrit. Sumuntur quidem illa per os animalium vnà cum ſuis corporibus: quia partes animalium elementares, nutrimentorum elementaribus partibus, & ſubtiliores ſubtilioribus, ſimilia quæque ſui ſimilibus enutriri debent. Verùm ſed videamus, quam in ſtomacho natura ſeparationem facit. Nónne pura ſeparat ibidẽ ab impuris? craſſiora, quæ nullius momenti ſunt, per meatus abijcit? ſubtiliora corpora, quæ virtutum ſunt cæleſtium vehicula, retinet in duplex alimentum? vnum quidem omnium corporis membrorum, alterũ vitalis

vitalis ignis nutritiuum. Nunquid & nos idipſum facimus artificialiter, cùm Saturnum noſtrum impurum à ſuo Ioue remouemus per illius abiectionem, Ioue ſolo retento: Mercurium à Luna ſua cùm ſeparamus abiectum, Luna manente nobis puriſſima: necnon, quando Martem à ſuo Sole ſeruato reijcimus: ſtomachis noſtris artificialibus, & organis ad ſimilitudinem eorum, quibus nàtura vtitur, ordinatis. Quid adhuc in hanc artem inſaniunt invidi, mordacéſq́; dum clamitant, eius artifices eam non imitari. Fortaſſis diſſentire dicent, eò quòd natura ſua cum ſuis corporibus adminiſtret corpora: verùm iſti ſuorum corpora medicamẽtorum abijciunt. Quamvis per ea, quę ſuperiùs dicta ſunt, abvnde ſatis reſpõſum ſit, clariùs & hîc non pigebit reſpondere. Id idem, quod artifices iſti faciunt, operatur ipſa natura. Nam quod iſti ſuis in ſtomachis vitreis repurgant atque ſeparant: eos id ipſa ſuis naturalibus organis animalium, vtpo-

vtpote ſtomachis carneis, facere docuit: ſed hoc ipſo eos arguit, qui ſua ſine repurgatione medicamenta ſolent adminiſtrare: nam per id corporibus ægris alimentum potiùs, quàm medicamentum, videntur exhibere: contra ſemetipſos agentes, qui generalem quandam methodum poſuere, ſcilicet. Omne medicamẽtum, quod tranſit in alimentum, ceſſat eſſe medicamentum. At naturales artifices contrà dicunt, Vitalis ignis temperatum, alimentum eiuſdem, & totius corporis eſſe medicamentum præ cæteris optimum. Docet hoc natura, cùm ad ſuſtentationem ſui phyſici corporis vtatur corpore ſubtiliſſimo tantùm, quò ſaltem poſſit cæleſtes retinere corporum in alimentum receptorum virtutes. Nam abſque aliquo corpuſculo non retinentur: ſed fugiunt ad fontem ſuum, vnde profluxerunt. Si natura ſagax id in ſuis nutrimentis nos doceat, quid in medicamentis, quæ nutrimentis efficaciora ſubtilioráque

debent

debent esse, demonstrat: Res est per seipsam clarior, quàm vt latiùs explicetur. Iam satis amplè me probasse puto naturalibus authoritatibus, artem istam artificium imitari naturæ. Nec est, quòd his diutiùs immoremur, ne librum ex prologo dicamur conscripsisse. Transeamus ad Practices huius ocularem demonstrationem & manualem, quæ tribus tractatulis absoluetur: Primus organa quęvis ad artem requisita, continebit: Secundus fornaces necessarias duntaxat, non superfluas: Tertius absolutissimũ operandi modũ, nullis intricatum ambagibus. At priùs quænam & qualia sint artis huius organa practicalia, videndum erit. Multum sanè refert, ex qua materia cõpingi debeant, intelligere. Sunt aliqui professores huius artis, qui vel ob auaritiã ex cupro, plumbo, vel terra fictili, sibi talia fabricari iubent: sed quantum erroris hac in re cõmittant, non satis intelligunt. Istorum hominum duplex est error: vnus, quòd medicamenta simili-

bus

bus preparata vasis, eruginem, aut plũbaginem hominibus intra corpus valde noxiam, sibi contrahunt: alter verò, quòd vasa terrea, citrà quòd sua nõ carẽt plumbagine lithargyriosa, qua vitreata sunt, omnem fermè liquorem imbibunt: vnde paruum dispendium evitare putãtes, omnia perdũt. Nulla profectò materia his extruẽdis aptior esse potest, quàm vitrea: quia non imbibit, vel absumit liquores, noxæq; nihil tribuit. Verùm in multis destillationibus vas ipsum frangi debet ad extrahẽdas fæces, quibus etiam opus est. Nihilominùs quicquid erogatur ad vitra cõparanda, suam alias vsuram multiplicẽ reddit. Illa tamẽ, quibus liquores mundificantur, diutissimè sunt nobis vsui. Si fortè ex cristallo confici possint, omniũ erunt aptissima, perfectissimaq;. Nonnulli diuites ex argento sibi vasa fabricari iubent ad hanc artem: verùm quòd opaca sit materia, non potest artifex destillandum inter, videre, vtrùm ignis equò fortior, vel remissior fuerit.

Nõ caret etiam argentum ſua virulentia, quamvis inter cętera, pręter aurum, ſit puriſſimum.

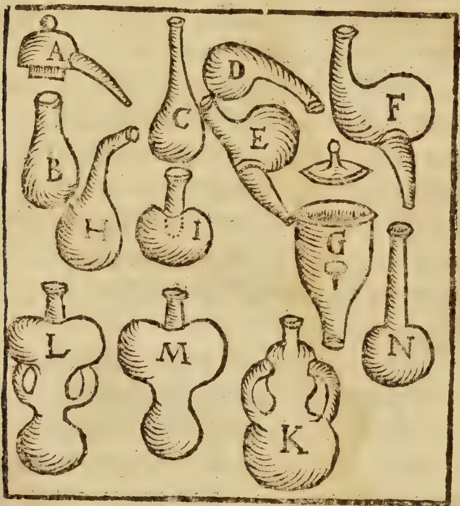
*PRAXIS CHYMI*ſtici artificij Naturæ Tractatus. I.

De vitreis organis,

Cap. I.

ORgana diuerſimodè pro cuiuſvis artificis arbitrio fabrefacta ſunt. Nos autem illa ponemus tantùm, quæ magis neceſſaria videbuntur. Primò cucurbitam, quam aliqui Bociam, vel Vrinale, vocant, vnà cum galea ſua roſtrata, meliori forma, qua fieri poterit, ad oculum depingemus. In his tamen conficiendis iubeat artifex, vitriarium galeę roſtrum extendere lateraliter, non deorſum, vt ſolent, inclinando: ſed parum admodum deſcendat, quantum ad excolationem a-

quæ ſuffecerit: cuius rei cauſam poni-
mus, Spirituũ eſſe naturam, vt ad ſubli-
mia tendant, non ad inferiora: quare fa
ciliùs lateraliter, quàm in decliue, pro-
ſiliunt. His organis A. B. deſignatis,

ea, quæ ſucco magis abvndant, ſolent
deſtillari: quia liberiùs aſcendunt, &
eorũ Mercurius faciliùs, quàm Mars,
attollitur.

Ad roſtrum galeæ vas recipiens ap-

plicatur, quod lagenæ formam habet, magni, vel parui corporis, pro ſpirituũ vehementia maiori, vel minori: literaq; C. notatur.

Eſt & alia figura deſtillatorij vaſis, quod Retorta conſueuit appellari: per hoc enim ea deſtillãtur, quæ difficiliùs aſcendunt, ſucciq; minus habent. Luto muniri debent ad colli medietatem vſque, meliùs vt igni vehementiori reſiſtere valeant. Huius orificio recipiens poteſt applicari, vel aliud ſimile retortum vas, cuius orificium alterius roſtrum recipiat: eiúſque figura D. litera ſignatur.

Aliud recipiẽs excogitauimus, quod Veſicam rectam appellamus à ſimilitudine. Hoc inter galeæ roſtrum, vel Retortæ collum inſeri debet, vt vapores maius ſpacium habentes, citiùs etiã refrigerio congelentur in liquorem: cuius formam indicat E. litera.

Solet etiam curua fabricari veſica, quæ vaſi per deſcenſum ſtillanti ſubmittitur: F. quoque litera notatur.

De-

Descensoriȩ destillationis vas, quod ab vsu Descensoriũ appellatur, in phialæ formam fundo carentis fingitur. Luto muniendum est. Terreum habet cooperculum, orificium intrinsecum, pede rupti poculi vitrei perforato leuiter obstruitur: G. figuram indicat.

Phiala curua luto munienda est, ad colli sui medium vsq;: mineralibus oleis destillãdis, vt Retortum, vas aptissimum, H. litera notatum.

Sublimatorium vas, instar globi, collum pro media parte prominens, & pro parte reliqua depressum, in suum corpus habet: ac per I. designatum est.

Vasorum circulationis variæ solent extrui formæ, quas inter illæ, quæ Pellicani figuram habent, excellentissimæ putantur. Talia vasa dicuntur Ansata, vel potiùs Hermetis vasa: ideo quòd ab ipso Trismegisto fuerint excogitata: quorum figuram vobis depingimus K. notatam litera.

Sed propter huiusmodi vasis in formatione difficultatem è centum vitria

rijs artificibus vix vnum reperies, qui tale cõficere valeat. Inde fit, vt magno vendatur pretio, nempe quatuor, aut quinque coronatis. Huius vſus eſt in extractione quintæ eſſentiæ, perquàm vtilis & neceſſarius.

Verùm ego aliud quoddam excogitaui, factu facilius, & æquè vtile, rationibus adductis ex artificij naturę fontibus. Iſtud è conuerſo cõſtructum eſt minori corpore inferiùs, multóque maiori ſuperiùs: quia ſpiritus aſcendentes, quò maius habẽt ſpaciũ, eò citiùs meliúſque denſantur, & reducuntur in corpus. Etiam corpus inferius terræ globum repræſentat multò minorẽ ſphęrico cæli corpore. Quapropter æquũ eſt, vt ſuperius, quod loco cæli noſtri habetur, multò maius exiſtat noſtræ terræ corpore: cuius figura per M. literam deſignatur.

Poteſt etiam idem vas anſatum fieri, ſicut Hermetis Pellicanus: ſed non videmus naturam his indigere canalibus: imo ſimpliciter per aſcenſum & deſcen-

descensum circulationem suam exercere: nisi quis ex nostra sententia, quã superiùs allegauimus, dixerit, hæc brachia terræ meatus varios repræsentare: per quos ignis in aquæ nostræ ventre densatus, ad suum centrum reportatur. Et sic etiam æquius erit, vt inferius corpus, terra scilicet, minus existat superiore cæli nostri organici corpore: eius L. figuram notat.

Prætereunda non est ratio, cur in superiore parte vasorum huiusmodi, collum in medio depressum sit. Factũ est, vt vapores ascendentes per illam acuminatam depressionem circumcircà faciliùs separentur ad latera, penes quæ calorem ignis à centro rectà latum, minùs percipiunt ob orificij terræ patentiam satis exiguam. Alia ratio est etiam, vt dicti vapores non tam facilè per os vasis obstructum penetrare valeãt, eorum separatione hoc impediente.

Nunc de huiusmodi vasorũ obstru-

ctionibus dicendum est. Nulla materia vitro compactior esse potest: quapropter & eo suademus vt obthurentur in hunc modum, qui sequitur: Phialam rectam accipies (materacium appellant) cuius collum, quantò iustiùs poterit, circulatorij vasis orificium intrans, obstruat: eius figura per N. literam denotatur. Commissura pultibus ex albumine oui farinaque factis, illinatur. Quibus exiccatis per se, lutum optimum obducendum est ad vnius digiti lati spissitudinem: hoc etiam siccetur ex seipso. Siccum cera liquefacta parumper madefiat, cādentique ferro superducto fiet, vt cera lutum penetret, ipsum etiam consolidet. Huic iterum aliud lutum obduci poterit, ceráque, sicut priùs, consolidari. Necessitas ob prædictorum vasorum penuriā, excucurbita, per galeam cæcam obstructā, circulatorium excogitare fuit coacta. Sed non potest illud vas obstrui tā exactè, quin vaporum aliquid exhalet: hoc N. & Y. literis in proxima figura annotatum vides.

Alij,

Alij, quò meliùs ſpiritus retinere va leant abſq; reſpiratione, phialis, vel ma teracijs vtuntur. Nam illa ſunt præ cæ- teris vaſis omnibus, ad ſigillum Her- metis aptiſſima: cuius artificium ap- ponere minimè pigebit: quod litera Z. in proxima figura annotauimus.

Duos muros in modum columna- rum ad pedem diſtantium abinvicem eriges ſequipedalis altitudinis: ſuper quos concham teſtaceam, amplam ſa- tis, at non profundam, collocabis, in fundi medio foratam, vt phialæ collũ trãſiens, emineat: fundum eius ad ſpiſ- ſitudinem digiti lati luto munies: pru- nas ardentes à vitri collo parum diſtã- tes in principio, ne frangatur, circum- pones: & tandem cùm incaluerit vi- trum, prunas accenſas paulatim appro ximabis, donec rubeat: interim folli- bus ſuffleat alter: vt iam liquefieri cœ- perit vitrum, eiúſq; collum ruinam fue rit minatum, forcipibus accipiatur, & collum phialæ torquendo ſtringatur: & occludetur peroptimè.

PRAXIS CHYMISTICI artificij Naturæ Tractatus II.

De fornacibus,

PRAEFATIO.

IN omni tractatione quorumvis manualium artium requiritur, vt earum instrumenta priùs ei, qui cupit in illis artifex fieri, cognita sint, antè q̃ aggrediatur. Verùm hac in arte cùm proprium & theoricum instrumentum imitans naturam, ignis existat: nihilo minùs fornaces & organa dicuntur instrumenta practicalia: quæ, secundum Theoricam, terræ globum & cauernas, in quibus naturales operationes fiunt, repræsentant. Prima fornax ad hanc artem necessaria, dicitur Ascensoria: Secunda quidē est Descēsoria: Tertia Reverberatoria: Quarta Circulatoria. Plures enim ab artificibus delineari solent, quę magis ad artis occultationem, & difficultatē faciunt, quàm

quàm ad neceſſitatem. Quatuor tantùm, quas ponemus, experti ſumus ad medicamentorum præparationem eſſe neceſſarias. Et ne per multitudinẽ ſtudioſorum adhuc recentium ingenijs pariatur confuſio: quicquid præter neceſſitatem fuerit in hac arte, vitabimus. Poſtquam eruditi fuerint auditores lectoréſq;, per ſe poterũt & alias fornaces excogitare, quas voluerint. Hæc ars eſt facilima, ſi doctum, id eſt, Theoricum, & diligentem, hoc eſt, Practicum, habuerit artificem. Theoricam dat Phyſices vera cognitio, Practicam operatio manualis tribuit ſucceſſiué. Sæpiùs & ſæpiſſimè continget errare diſcipulũ artis huius in ipſo principio. Nec eſt, quod propterea deſpõdeat animum: ſed errorum ſuorum occaſiones annotet ſumma cum diligẽtia, quò valeat eos aliàs evitare. Nulla tam facilis ars reperitur, in cuius initio rudem adhuc errare diſcipulum non contingat. Huius admonitionis ab exordio mentionem facere volui. Nam

Nam in fabricandis fornacibus & in eligendis organis æquè, ac in igne struẽdo, summa requiritur industria, quę sit, quantum esse potest, erroris omnis expers. Quare meliorem omnium in fornacum delineationibus proportionem seruabimus, vt vel orbus oculis vix aberrare valeat, eas imitando.

De fornacis ascensoriæ structura, Cap. I.

FOrnax ascensoria dicitur, quia liquores eius artificio cogũtur ascẽdere: cui figura quadrata maximè convenit propter antra, vel angulos, in quibus calor diutius asseruatur, quàm in circulari: cuius etiam fabrica talis est: Lateribus optimè coctis quadratum fundamentum pones concauũ, vt eius concauitas per singula quaterna latera sit vnius pedis cum quadrante latitudinis: super hoc murum quadratum extrues semipedalis altitudinis, & ab vno

vno latere tantum ostiolum apertum relinques, per quod cineres in huiusmodi concamerationem inferiorē delabentes eximi queant: mox per transversum ab vno latere ad aliud oppositum, ferrea craticula protendatur: super hanc iterum fabricetur murus, & erigatur, secūdum prioris formam, ad pedis vnius altitudinem: ab vno latere, sicut in inferiori concameratione, relinquatur ostiolum, per quod carbones immitti queant in ignis constructionem: tandem fabricentur quatuor hami ferrei, quorum formam infrà videre licet, qui bini suspendendi sunt in orificio fornacis ad opposita latera: super hos enim cupellæ terreæ, vel æneabalnea quiescunt: postremò fornacis orificium quadratum ad rotundum os redigas, angulos eius luto, quod subigere docebimus, replendo. Per singulos angulos foramen rotundū facito, per quod pollex intrare possit. Quatuor hæc foramina quatuor epistomia claudant, referentq́ pro artificis

tificis arbitrio: his enim augetur aperiendo, claudēdo verò minuitur ignis, cùm fuerit opus: iſtius fornacis delineatio per S. literam conſignatur. Cu-

pellarum & Balneorum eſt facienda mentio, quibus fornax iſta perficitur. Ex terra fictili fortiſſima iube per figulum vas tale fingi, quale per O. literam denotatur. In eius fundo cineres priùs ponendi ſunt ad ſpiſſitudinem duorū, aut trium digitorum: ſuper quos vas vitreum ponatur lutatū, vel non, quod

pro

pro ſtructura vehementis ignis, aut remiſſi, iudicandum eſt: circumcirca vas ponendi ſunt cineres ad ſummum vſque cupellæ.

Vas æneum per Q. literam notatū, duplex habet cooperculum: vnum per literā P. deſignatur, quo cùm coopertum fuerit, balneū Mariæ dicitur merſorium, eò quòd vas vitreum ſub aquā in ipſo mergitur. Alterum per literam R. notatur: quo cùm Q. litera ſignato vas cooperitur, Mariæ balneum vaporoſum appellatur: ideo quòd vas in eo contentum & ſuſpenſum aquam non tangit, ſed vapore ſolo caleſit. Cùm opus fuerit, extrahetur cupella cinerū, & balneorum altervtrum imponetur. Notandum eſt etiam, quòd veſicæ rectæ debent ſuſpendi per rete, ne corpus eius voluatur deorſum: at ſuperius erectum ſit, vti pictum videri poteſt.

Lutum optimū, quod igni reſiſtere valeat abſq; fiſſuris, cōpones ex argilla madefacta modeſtè priùs, cū equino

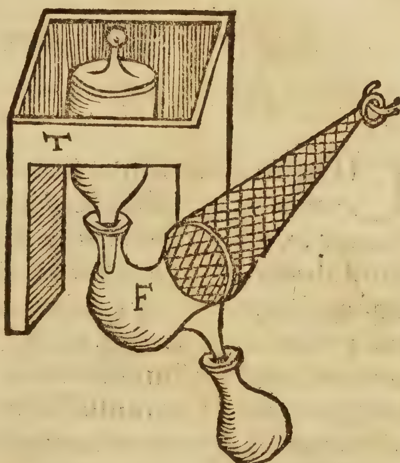
timo

fimo, qui partem eius tertiam compleat, mixta, fustibúsque plurimùm subacta, donec sufficere videas. Si fissuras ex igne contraxerit, fimi plus addito. Verùm caue, ne fimi nimium addideris: nam advstioni foret obnoxium: pro pinguedine argillæ proportionẽ serua. Luto simili fornaces tuas extrues loco cæmenti, vasáque munies: nec est, quod aliud quæras lutum sapientiæ.

De fabrica fornacis descensoriæ, *Cap. II.*

NOn alia de causa fornax descensoria nominatur illa, cuius figuram infrà delineabimus, quàm propter spirituũ, id est, vaporum, per eius operationem descensum. Struitur super duos muros tantùm oppositos, & ascendentes ad altitudinem duorum pedum, distantésque per pedem vnum: inter quos liberum & apertum vtrinque

que ſit ſpacium: ſuper hos muros qua-
tuor ferra protendantur ab vno ad al-

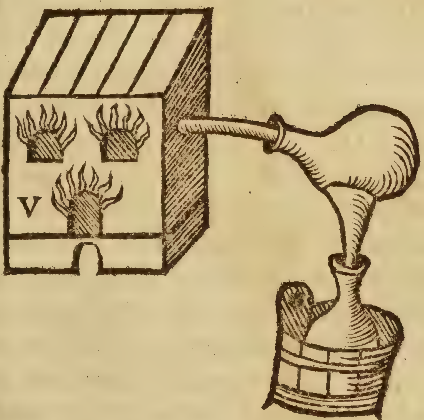
terum, duos ab extremitatibus, et alios duos in medio, diſtātes abinvicem ad quatuor digitos latos, vt ſtratum tegu larum, aut laterum ſuſtinere valeant: in ſtrati medio tamen foramine relicto, per quod manus tranſire poſſit: ſuper hoc ſtratum quatuor muri ſunt erigē-

di semipedalis altitudinis: cuius figura cernitur ad oculum infrà posita, litera T. notata.

De fornace reverberante, Cap. III.

Corpus ipsius fornacis reverberatoriæ in omnibus & per omnia struitur, vt ascensoria, hoc dempto, quòd ab vno laterum fissura longa latáque relinquitur, per quam vasis collum promineat. Et eius craticula ferramentis crassioribus fieri debet, quæ luto peroptimè sint obducta: ne mox advrantur ob ignem vehementissimũ, qui in illo fieri solet aliquãdo plùs, vel minùs pro destillationis exigentia. In superioris concamerationis tertia parte duo alia ferramenta curua protendantur ab vno muro ad oppositum, lutóque munita sint, vt craticula: super hęc vas ipsum etiam luto munitum suspẽditur, vt à craticula distet per quatuor digi-

digitos latos: ad latus, in quo ſunt oſtiola, vel potiùs ad oppoſitum fiſſuræ, duæ feneſtrę ſunt relinquēdę, per quas carbones ſuper vas immittantur. Et poſtquam vas impoſitum fuerit, claudendum eſt omnino fornacis orifici-

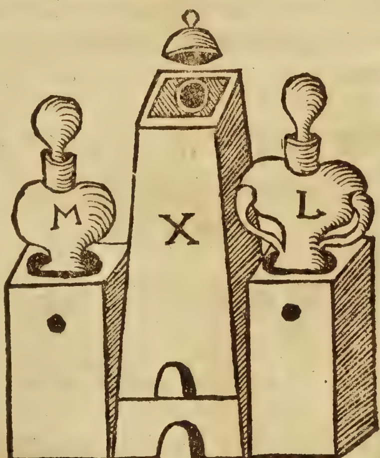
um, & fiſſura, vt calor ignis reverberet ſuper vas impoſitum: hac ratione dicitur fornax reverberationis, quæ tibi per literam V. deſignatur.

De circulatoria fornace,

Cap. IIII.

EST & alia fornax, quę Circulatoria nuncupatur, propter continuum ascensum & descensum, quos facit in vasis suis, ad artificij primi naturę similitudinem excogitata. Hęc turrium instar extruitur, quarum vna, media scilicet, alijs est eminētior, & in quadratā erecta figuram, trium, aut quatuor pedum altitudinis. Basis eius multò latior orificio sit, vt carbones, quibus ad summum implenda est, cùm paulatim inferiùs per ignem absumuntur, superiores liberiùs labi queant absq; impedimento. Concamerationem inferiorem habet cum craticula, per quam cineres delabuntur, sæpiùs per ostiolum eximendi. Super craticulam alterum ostiolum est relinquendum, per quod igni pateat aer: aliàs non arderet. Superius orificium obstrui debet, pòst quàm carbonibus impleta fuerit. Ad mediæ

mediæ turris latera duæ aliȩ turres con ſtruendȩ ſunt ſequipedalis altitudinis, in quarum medio fundus vtriq; ponatur obſtructiſſimus, tribus digitis latis mediæ turris craticulam excedens vtrinq;. Foramen vtriq; turri fiat in fundi ſui medio, quod in mediam turrim penetret: per hoc aſcendet calor, vaſo-

rumq; fundos moderatè caleſaciet: vtriq; lateralium turrium faciendum eſt foramen paruum ſuperiùs prope vaſa

 ſubtùs,

ſubtùs, aliàs calor nullus intraret. Cauendum eſt à nimio calore, ne vaſa, vel Pellicani ſuper lateralium turrium orificia poſiti, frangantur. Si calor non ſuffecerit, orificia turriũ vno, vel altero lapide minuantur: ſi nimis vehemens, eleuentur altiùs. Turris media ſi vacua fuerit, impleatur iterum, & igne continuato materia vaſis contenta rotetur: cuius figura per X. literam tibi notatur.

PRAXIS CHYMIſtici artificij Naturæ Tractatus III.

De manuali Practica,

PRAEFATIO.

PHyſicis illis, quorum ego ſuprà feci mentionem, plus nihil effecero, niſi quæ verbis antea tractaui, demonſtrauiq́: manibus iam exequar. Quapropter totis conabor viribus, ea tantùm

tùm ſubire myſteria, quæ faciunt in rē medicā, vulgoq́; ſunt incognita. Nam deſtillationem quævis muliercula, vel ruſticus, rudi ſtylo ſaltem tractare cœpit: quod nobis arridet ex animo. Cuperemus enim, vt hæc ars medendi, quæ fuit omnium excellentiſſima, toti mundo foret præ cæteris, vt fuit olim, familiariſſima. Quod ad me attinet, operam dabo, nequid eorum, quæ diuino hucvſq; ſum aſſecutus auxilio, diligentem inquiſitorem ſecretorum naturæ, lateat. Artem noſtram hominibus non invidemus: imò potiùs illos ad eam addiſcendam exhortamur. Nec timemus detrimentum nobis aliquod inde futurum, quod ſolēt multi, qui hac de cauſa veritatē artium in iniuſtitia detinent. Experientiam eius in quodā vidi Medico: nomini cuius parcere decorum eſt. Is ſæuiente peſte, theriaces infuſionem in ardentem aquam infirmis potiſſimùm adhibens, & ea ſeipſum præſeruans, aliquot coronatorū millia per ſpacium vnius anni ſuperlucratus cùm fuiſſet: ceſſante cōta-

gie, & per consequens cessante vnà lucro ingenti, infusionem huiusmodi venalem exposuit mercatoribus atq; diuitibus ingēti pretio, nempe duas vncias coronatis decem. Pręedicabat aquã hanc ex pretiosissimis pharmacis esse confectam: eámq; celabat, vt oraculũ Apollinis: & propter quæstum, quem inde reportabat, omnibus invidebat eam, præterquàm sibi. Postquam vna dierum quidam recēs à doctoratu Medicus amicitiam cum eo contraxisset: rogauit, vt illi communicaret aquę suę compositionem: pollicebatur etiam nemini se revelaturum: at ille renuens, ait, se diuersis rationibus id minimè facere posse: quas inter hanc allegabat, multos fuisse mercatores atq; nobiles, qui idipsum magnam pecuniæ summã præbentes, exegerant, quibus tamen denegârat: pòst quàm tales rescirent ipsum aliis revelasse, plurimùm illi dedignarentur: & meritó. Fortassis ita dixit, vt aliquam ab isto iuuene Medico pecuniam extorqueret. Sed cùm videret

ret ſpem huius fore nullam, vt iuuenẽ abigeret honeſtè, liquoris huius vncijs duabus, vel circiter, donauit eum, dicens: Tantum vix coronatis decẽ dare conſueui. Iuuenis ille doctor, quia mihi ſummus fuit amicus, ad me venit, referens omnia, quæ ſucceſſerant. Cui ſic ego: Videam, inquam, quis & qualis iſte liquor pretioſiſſimus exiſtat. Mox atq; vitrum aperui, notiſſimus ex odore ſolo mihi fuit, qui propter colorem rufum antea me reddebat ambiguum. Vt ego tamen confirmarer meliùs, deguſtaui, hoc ipſum verè fore, q̊d odor indicârat. Ego rurſus, En propter ſolam amicitiam noſtram, & illum, qui cauſa fuit eius, excellentiùs aquam iſtã Theriacalem, quàm per ſolam infuſionem, qua hæc eſt facta, docebo te per deſtillationem & circulationem conficere: cuius efficacia decuplo vires huius excellet. Gaudenti ſtatim amico narraui, quãnã via fieri deberet liquor hic excellentiſſimus. Poſtmodùm & alios multos liberaliter eũ docui, quẽ

& hîc omnes probos docebo viros, ne quempiam lateat: quia subticeri non debent ea, quæ prodesse possunt omnibus: at quæ nocere, perpetuæ sunt obliuioni committenda. Hæc à me tantùm dicta sint, vt eorum opinionem improbem, qui nemini, præterquàm sibi solis, bene cupiunt. Non nobis tantùm, sed & alijs in hoc seculo nati sumus. Quapropter hoc opusculo proposui, quicquid occulti fuit in hac arte mihi revelatum afflatu diuino, si videam hominibus prodesse posse, liberaliter & breuiter in sinum probi cuiusque viri deponere: hominibus ea, quę mea non sunt, sed eius, qui revelauit, nõ invidens. Per aliquot annos cum alijs cæcutiens, bonum egi secretarium, cuius me pœnitet: modò præconem agam publicum, vt frugi sim alijs pro viribus, quas habeo.

De

D. Gon Belluay pistonensis

De extractione quintæ essentiæ, quam Cælum Philosophorum nominamus,

Cap. I.

CÆlum est æthereum corpus, hoc est, ex aere & igne cõstans. Ignis, eius est vita: Motus, anima: Corpus, aer purissimus, vt ignis etiam simplicissimus. Hoc enim pater est omnium, & Elemẽta mater. Ergo quibusvis in corporibus inferioribus à natura compositis, inest cælum potentia: id est, virtutem cælestem omne, quod generatum est à natura, continet. Artifices naturam imitantes, eãq; considerantes altiùs, ab omni corpore cælum suum, quod inest ei, conãtur extrahere: quod etiam faciunt. Sed faciliùs experti sunt illud à vino, quàm ab alio corpore quovis, elici posse: quapropter illud præ cæteris elegerunt. Non refert, si trahatur à vegetabilibus, mineralibus, aut animalibus: quia pòst quàm ad cælestem formam redactum est, vires & facultates horum omnium habet.

Hæc ars omninò consistit in reiectione crassiorum & impuriorum elementorum, & puriorum simpliciorúmq; retentione: quod quidem natura nos docuit in alimentis animantium. Cælum igitur Philosophicum arte facilio ri conficias, vt audies. Faxit D. O. M. vt ad ipsius gloriam vtaris: sin minùs, auferat à te, quod etiam non habes, & habenti distribuat. Vini perquàm optimi, rubentis plurimum potiùs, quàm albi, mensuras aliquot in cucurbitam reconde vitream satis amplam ad medietatem eius, & optimo luto priùs in fundo munitam, galeaq; sua ro strata coopertam. Commissuram galeę cũ cucurbita, panno lineo pellibus obductam ex farina & albuminibus ouorum confectis, circumvoluẽs, obstrue. Cucurbitam in cineres cupella terrea contentos, ad corporis sui medium sepelias, & in ascensoriam fornacem super hamos ferreos omnia simul colloca: fornacis angulis inter cupellam & furnum luto repletis, vt interim

ab

ab vno, vel altero conorum ſpiraculũ paruũ digito factum, relinquat, quod claudi reſerariq́ valeat: tandem ad roſtrum galeæ recipiens vas applicabis amplum, cuius orificium galeæ roſtrũ ventre ſuo recipiat: commiſſuram etiã hanc pannis aqua madefactis, & parũ pòſt expreſſis, involutiſq́, ne ſpiret inde vapor aliquis, diligentiſſimè curabis. Poteris tamen, & tutiùs, inter galeæ roſtrum & lagenam, aut vas recipiẽs, veſicam inſerere, clauſis, vt ſuprà, commiſſuris: quo facto, ſub cupella ſuccendes ignem primò lentum, & poſtea paulatim auctum, donec ſufficere videris: quod percipies, vbi galeæ roſtrum inter vnam atq; alteram guttam ſex pauſas numeret: verùm in primis deſtillationibus etiamſi tres tantùm numeraret, nõ refert. Deſtilla tandiu, donec guſtu perceperis inſipidam aſcendere ſubſtantiam: tunc amoue recipiens: & quod collegiſti, reſerua in alia lagena perquàm optimè clauſa. Caue, ne cupellam, aut cucurbitam ca-

lidam

lidã extraxeris,ne frãgantur: ſed frigeſiant omnia per ſe priùs, quàm extrahantur. Melius foret duabus fornacibus ad accelerandum opus deſtillare: ſic dum frigeſieret vna, vt deſtillaretur altera. Proceſſum hunc,quem audijſti ſuperiùs,toties iterabis, donec iſtius primi liquoris aliquot lagenas plenas habeas. Cucurbitam frigefactam à cineribus exime: galeam eius amoue: quod in fundo remanſit,effundas in vas magnum, & ſerua, cui ſemper omne reſiduum addes. Cùm iam bonam atq; magnam ſtillati primi liquoris habueris quãtitatem, vinum recens amplius non accipies:ſed eius loco,primò deſtillatis liquoribus,cucurbitam ad vnam ſuæ capacitatis tertiam partem imbues, & liquores iam ſecundò deſtillatos omnes,vt primos, per ſe reſeruabis: omne, quod ex ſecundis fuerit reſiduum deſtillationibus, adde primis reſiduis. In quavis, poſt primas, ſuccedentium deſtillationũ cùm paulò minus media parte videris aſcẽdiſſe,

disse, gustabis: & cùm insipidũ repereris, cessa: q̃d in recipiente qualibet vice fuerit, serua. Toties istos processus repetes, quousq; liquor vltimò destillatus, in cochlear æneũ, vel argenteũ positus & accensus, ardeat, cõsumatúrq; nullo prorsus phlegmate relicto. Tunc habebis aquam ardentem rectificatam, & subiectum, ex quo nostra fit essentia quinta, modo, quem postmodum explicabimus. Omne, quod ex destillationibus est superfluum, cacabo magno decoques, donec ad spissitudinem mellis redigatur: tunc ab igne remoueas, & frigefactum pones in retorta plura vasa vitrea lutata supra nudum ignẽ: & in reverberatoria fornace destillabis, donec videris liquorem oleaginosum ascẽdere: quo percepto, remouebis illud recipiens, & in eius locum aliud substitues. Postremum hunc liquorem recipias, & serua. Fæces in fundo remanentes exime, si poteris: nisi modò vas frangendum erit. Iam à vino Mercurium, Martem & Satur-

Saturnum eius, ſeparauimus, quos Philoſophico modo nos oportebit in Iouem, Lunam & Solem cõvertere. Nigrum & immundum accipe Saturnũ in puluerem cõtuſum, & in aurifabrorum cruſibulum cooperculo clauſum, atq; lutatum & ſiccum, inter prunas ardentes pones in furnum calcinationis, laterum fragmentis vno ſuper alterum poſitis conſtructum, in horto, vel in plateis, vt ventus liberum habeat acceſſum, & prunis omnino tectum relinques ad octo, vel decem horas, deficiẽtibus recentes carbones addẽdo. Poſtquam frigefactum fuerit, extrahes: & iniectum in aquam calidã ac mundã, optimè lauabis: quo facto, proijcias in manicam Hippocratis ex alba lana factam, in modum philtri: per quam deſtillabis aquam totam: hanc ſerua. Reſiduũ, quod in philtro mãſit, extrahes: & in concha terrea ſuper ignem lentũ exiccabis, agitando ſemper, ne congeletur in maſſam, & ſiccatum calcinetur, & calcinatum lauetur: id cum ſuo bal-

balneo proijcies in manicam priùs lotam : aquam inde manantem adijce priori. Toties hoc idem repetes, donec videris, digitisque tetigeris, omnem ab eo substantiã exijsse. Postmodùm abijce loppam illam Saturniam, & aquas destillatas per exiccationem, vel evaporationem, in Iouem transmutaueris, clarum & album. Martium liquorem in retortam ponas lutatam supra nudos carbones, qui subtus paulatim accendantur: in fornace reverberationis & vesicę, retortæ rostro præpositæ, vas addatur liquorem accipiens, ignéque pa rumper aucto, vapores ascendent, ac in liquorem transmutabuntur priori limpidiorem. At cùm videris fermè totum ascendisse: remoue, quod iam destillatum est, ne fęcibus existentibus in fundo retortæ, contaminetur. Limpidum hoc, quod recepisti, rursus per aliam retortam, vel per eandem ablutã & siccatam priùs, destillabis: in fine semper obseruando, ne totum ascẽdat, sed in retorta semper aliquid remane-

at: id ex illius quantitate, quod aſcenderit, facilè percipies. Hoc tantiſper iterabis, donec oleum habeas limpidiſſimum, Solaremq́; liquorem, ſi modò circulaueris. Aquam ardentem in cucurbita balneo vaporoſo concluſa, deſtillabis ſępiùs, in fundo cucurbitę ſemper aliquid relinquendo. Mercurium ſic puriorem habebis, quem accipe reconditum in pellicanũ, quod vas Hermetis dicitur: vel in aliquod illorum, quæ tibi depinximus: & ſigillatum optimè, ſicvti ſuprà dictum eſt, Martem etiam in aliud vas poſitum, ſuper laterales circulatoriæ fornacis turriculas collocabis, turre media carbonibus ad ſummum impleta, cooperculóque ſuo prudenter obſtructa. Mox inde ſubtùs in oſtiolo ſuccendes ignem: & cùm perceperis turrim carbonibus ferme vacuam, iterum implebis, ne diu noctúve deficiat ignis: at calor ſit continuus & ęqualis per quadraginta dies plùs, vel minùs, donec videas vapores amplius non aſcendere, ſed in fundo liquorem fixum, & cæleſtis coloris, odo-

odoríſque fragrantiſſimi. Tunc Solem & Lunam eximas, à Bacchi liquore tracta Philoſophicé. Hæc, atque Iouem, vſibus varijs ad artem Medicam reſeruato. Iam habes, optime Lector, planam explicationem ad oculum ex manuali demonſtratione factam, illius dicti Philoſophici, vel Ænigmatis, à doctiſſimo viro Philoſopho Io. Tritenhemio prolati, ſcilicet: *Vnarius non eſt numerus, ſed omnis numeri fons & origo. Binarius primus numerus ab vnitate diſſectus eſt. Reijciatur itaq; Binarius, & Ternarius ad vnitatis ſimplicitatem reducibilis erit.* Vinum enim ante ſeparationem fuit corpus vnicum: at poſt ſeparationẽ eius, in aquam, oleum & terram, ab vnario diſſectus, eſt binarius: quia quælibet iſtarum trium partium duas partes in ſe continet, vnam puram, & alteram impuram: ſicvti aqua continet Lunam puram & Mercurium impurum, Oleum Solem puriſſimum & immundum Martẽ habet, Terra Iouẽ purũ & Saturnũ impu-

rum. Reijciatur itaq; binarius cuiusvis harum trium partium, id est, earum impuritas, & ternarius, hoc est, tres istæ partes puræ, Sol, Luna, Iupiter, erunt: videlicet quælibet erit per se reducibilis ad vnitatis simplicitatem: hoc est, horum trium quodlibet fiet vnum corpus simplicissimum, & medicina præ cæteris simplicissima. Quod iam de vino dictum est, de alijs etiam solidioribus intelligi potest, vt in sequentibus audietis.

De stellarum nostrarum in cælum nostrum infixione,

Cap. II.

POstquam cælum nostrum Philosophicum extraximus, æquum etiam fuerit illud astris suis adornare. De mense Maio quasvis herbas meliores ex tua discretione seliges: ante Solis ortum cum suo rore contundes, & in ardentis aquæ rectificatę bona quãtitate

titate macerabis,vel digeres,per quindecim dies, vel amplius, in vase perquàm optimè clauso: postmodùm in cineribus totum liquorem clarum destillabis.Hunc liquorem iterum destilla solùm ad medietatem: & istam iterũ destilla ad medietatẽ,donec gustu perceperis aquam stillãtem esse debilem: amoue,quod destillatum est,& iterum destilla per vaporosum balneum, toties,donec in cochleari positum,& accensum ardeat prorsus,nullo phlegmate relicto, modo, qui suprà dictus est. Est enim quòd scias, ardentem aquam hanc omnes herbarum cælestes virtutes attraxisse: necnon illas in se continere. Idem & de floribus (suo tempore)lignis, & radicibus efficere poteris. Res profectò secretissima, & excellentissima præ cęteris medicamentis omnibus ad sanitatem cõseruandã, bibita vesperi maneꝗ; : non semper, sed interpositis vicibus, vtpote singulis ternis,vel quaternis diebus, & hyeme potissimùm. Poteris etiam, si ve-

lis, proportionem obseruare. Meliùs tamen per quintam essentiam id perfeceris: nam illa rerum naturam omniũ suæ similem ad se resoluẽdo, trahit excellentius: ad quam ea, quæ superiùs est posita, per circulationem reduci potest, ardens aqua prægnánsq́;, sicut audijsti priús.

De compositione cuiusdam ardentis aquæ, subtiliùs virtutes rerum attrahentis, & colores earum accipientis,

Cap. III.

SAcculum quibusvis aromatibus ad libitum electis, & proportionatis, grosśóq́; modo contusis, imple: nõ omnino, sed lentè satis. Illum in galeã cucurbitæ sic applicabis, vt in eius collo sit suspensus. Cucurbitam ardenti aqua rectificata solùm ad tertiam partem imbues, & super hanc, galeam cũ sacculo sic aptabis, ne décidat in fundum cucurbitæ. Luta iuncturas, & per

cineres

cineres destilla, sicvt in precedenti capitulo dictum est. Habebis aquam ardentem excellentissimam, eiusdem coloris, cuius aromata fuerint. Et hic est verus modus aquas è floribus quibusvis destillãdi, cum florum coloris proprij retentione.

De compositione pretiosissimæ Theriacalis aquæ, vel Mithridaticæ,

Cap. IIII.

POllicitus sum aque contra venena quævis intrinseca, & extrinseca, tum ad conseruandum corpus ab illis, compositionem describere. Quapropter & fidem illæsam vobis seruare cupio: necnon hac in parte conscientiã exonerare meam, eo, quod diutius, quàm decuit, celauerim. Accipe igitur optimæ Theriacæ Venetæ libram vnam, quam in tres libras ardentis aquæ rectificatæ pones ad infusionem, in circulatorium vas obstructum: vel ad digerendum super fornacem

circulatoriam igne lento per mensem. Quo finito, rursus in cucurbitam effundes, & in balneo Mariæ vaporoso destillabis tandiu, ac limpidus & clarus liquor exierit: vbi videris colorem in citrinum verti, cessabis: & frigefactis organis, à recipiente liquorem eximes excellentissimum: quem seruabis ad potum. Si reliquum velis, quod in fundo remansit, extrahere, cucurbitam eandem, vel aliam lutatam potiùs, in cineres cum dicto residuo collocabis in fornacem ascensoriam, & igne mediocri primùm, tandem aucto, liquorem per vesicam in vas submissum recipies: quem ad vngendum cutem exteriùs, in præseruationem serua: tum ad alia, quib. Medico visum fuerit experto, convenire. Fæces extrahe: quas etiam, si voles, in Iouem, & liquores in Lunam atq; Solem convertes. *Poteris ad Theriacam Mithridaticum antidotum addere, partibus æqualibus: & modo, quo suprà, seruato, procedere.

De Cinnamomi liquore composito, Cap. V.

AQuarum accipe Bugloſſæ, Borraginis, Meliſſæ, & Centaureæ minoris anà libram ſemis: in quibus Cinnamomi groſſo modo contuſi libram vnam per quindecim dies macerabis, & per cineres deſtillabis lẽto primùm igne tandiu, donec liquor limpidus & clarus exeat. Cùm cœperint guttulæ quædam in modum ſeri lactis albeſcere, purum liquorem amoue, nouum admouendo recipiens, quo totũ liquorem albicantem excipies excellentiſſimum: de quo ſi dederis cochlear ſemis infirmo debili, vel ſeni, vires eius mirum in modum refocillabis. Solet hic liquor ditioribus puerperis in Germania deſtillari: quibus eſt familiariſſimus & frequentiſſimus. At cum aqua ardente rectificata deſtillatum Cinnamomum, vti ſuprà narratũ eſt, liquorem efficit admirandæ virtutis & efficaciæ, pro his, qui deliquium

animi patiuntur. Limpidi liquores abijciendi non sunt, qui primum gradum obtinēt eorum, qui sunt in tertio, videlicet albicantium.

De compositione cuiusdam aquæ, contra Epilepsiam excellentissimæ,

Cap. VI.

ACcipe quinquaginta, vel sexaginta pullos hirundinum: hos in vna libra ardentis aquæ rectificatæ macerato, cum duabus vncijs Castorei, necnon granorum Peonię sequivncia, per quindecim dies, in cucurbita vitrea clausa peroptimè cæco (quod appellatur) alembico, vel galea non rostrata: demum adde liquoris primi de vitriolo tracti & aceti albi fortissimi anà libram vnam, & iterum per alios quindecim dies macera: postmodùm in cineribus igne lento destilla tandiu, ac liquor limpidus exierit: quem diligentissimè

tissimè seruabis, dabísque patienti mane & serò, cochlear vnum, dum durauerit. Deo dante, rem videbis feliciter succedere. Quòdsi fortè recusaret patiēs ob Castorei nimis ingratum odorem & gustum, sumere: post destillationem impone zaccari cōditi contusiq; libram semis, Caphurę grana decem, aut duodecim, plùs, vel minùs, ad gratum odorem conciliandum, et musci grana quindecim.

De compositione cuiusdam aquæ, pro doloribus oculorum optimæ,

Cap. VII.

ACcipe Pilosellæ de mense Maio tractæ priùs quàm Sol oriatur, & herbæ rore suo madēt, manipulos decē: Chelidoniæ manipulos tres, Fœniculi manipulos duos: cōtunde simul, et citò, cum suo rore, si fieri poterit: quibus adde liquoris ex vitriolo primò tra

cti vncias tres, & gummi aloes vnciam semis: ex his limpidum liquorem per cineres destilla, quo dolentes oculos mane vesperiq; lauabis. Est & Pilosellę folius aqua destillata ad hanc rem præstantissima.

De destillatione per descensum ex Xiloebano, vel Guaiaco, facta,

Cap. VIII.

DEstillatio per descensum excogitata fuit pro solidioribus corporibus, quorum vapores grauiores sunt alijs, vt sunt Iuniperi cum baccis eius, Fraxini, Guaiaciq; ligna, necnon alia multa, quæ ferè tantum olei, quantum aquæ, continent. Cuiusvis horum fragmenta grossiuscula pones in vas descensorium, quod cooperculo suo claudes, atq; lutabis: hoc ore deorsum inclinato per foramē in fornacis medio: collum eius vt promineat, collocandū est: fornacem postmodùm cineribus

ad

ad ſummum vſq; replebis, vt ſolum vaſis cooperculum appareat: inde mox ad orificium vaſis inferiùs veſicam curuam applicabis, & iſtius collo recipiens, ambabus commiſſuris obſtructis: ignem ſuper cooperculum accẽdes trium, aut quatuor carbonum, in principio: ſucceſſiuè demum augebis, donec videris aquam deſcẽdere. Cùm aliquãdiu deſtillârit, vas parumper detegES, circum eius cooperculum cineres amouendo. Rurſus aliquot carbones addes, & videbis oleum aquæ permixtum deſcendere. Ignem iſtum continuabis, quovſq; videas deſtillationẽ ceſſare velle: tunc paulatim vas deteges amplius, vt plus caloris accipiat: id enim continuetur in finem vſq;: ſic oleum & aquam ſimul mixta colligeris, quæ ſeparabis abinvicem per balneum Mariæ vaporoſum, aut merſorium: vt voles. Frigefacto vaſe, carbones exiſtẽtes in eo, ſunt eximendi, necnon in alio vaſe terreo penitùs in cineres comburendi. Iam habes ex prædictis

ctis Mercurium, Martem & Saturnũ: quos poteris in Lunam, Solem & Iouem convertere.

De transversa destillatione per fornacem reverberatoriam,

Cap. IX.

POstquam de vegetabilibus dictum est, de mineralibus agamus: quæ propter vaporum suorum grauedinem ascendere non possunt, & propter corporum suorum liquefactionem vnà cum vaporibus in receptaculum transirent huiusmodi corpora, si per descensum destillarentur. Quapropter necessarium fuit transversum vasorum situm excogitare, quò graues huiusmodi vapores faciliùs attollerentur: cuius Practicam in chalcantho, quod vitriolum alias vocant, experiamur. Huius Romani, vel Hungarici crudi, quantum pars retortę luto mu

nitæ

nitæ media capere poſſit, in fornacem
reverberatoriam pones, vt collum va-
ſis extra fornacem ad latus promineat,
in decliue parum pendens. Huic lage-
nam applicabis , & igne lẽto primùm
liquorem omnem recipies. Ignem hũc
augeas in fine, donec aliquos videris
exire vapores albos, qui vas recipiens
ſubobſcurum faciant. Quo percepto,
ceſſandum eſt ab hac priore deſtilla-
tione. Quod liquoris habueris, hoc ſer
ua. Poterit etiam hæc diſtillatio fie-
ri cucurbita erecta: ſed erit frangenda,
vt eximi queat id, quod adhęrebit eius
fundo. Frigefacta fornace, vas tuum
extrahes: quo etiam fracto, quod maſ-
ſæ duræ continet, contundes in pulue-
rem: is ſi non omnino rubuerit, in ter-
ream ollam inijce, rudéque ferrea mo-
uebis ſuper prunas ardentes, aſſabíſq;,
donec puluis ille rubeſcat in modũ cõ-
tuſorũ laterũ. Hunc puluerẽ iterũ in re
tortã priori ſimilẽ, lutóq; bene munitã,
indes: & eodẽ ſitu poſitam, igne lento
primùm excitabis, donec iterum albos
illos

illos vapores, de quibus suprà dictum est, videas: tum, si quid in recipiente liquoris extiterit, addito priori. Mox iterum adhibeto vesicam, & huic vas recipiens in aqua frigida positum. Commissuras optimo luto munitas curabis, ne quid vaporis exhalet. Ignem paulatim semper augeas, vt illos vapores in recipiente continues: quos vbi deficere perceperis, vas ipsum carbonibus per fenestrellas obtegas, ignẽ istũ continuando, quovsq; recipiẽs omnino clarescat: id indicium erit, amplius nil superesse liquoris. Per se frigefactis organis, vnum amouebis ab altero. Quod in recipiente fuerit olei, diligentissimè seruetur in ampulla vesicis porcinis aqua priùs maceratis obthurata: nam caloris vehementia huius olei ceram liquefacit, ac omne, quicquid resinæ, vel alterius talis adhibetur. Retortam ipsam frangito, pulueremq; fuscum lotionibus, vti suprà de vini Saturno diximus, perbellè curato. Mercurium in Lunam, & Martem in Solẽ,

conver-

convertito. Rem ipſam in mineralibus, vt in vegetabilibus, perfeceris.

De ſeparationis aquæ deſtillatione,

Cap. X.

QVia ſeparationis aqua ſæpe neceſſaria eſt in præparationib. mineralium & metallorũ ad Medicinã applicatorũ, huius etiã faciemus non immeritò mentionem. Tria ſunt potiſſimùm, quæ huius aquæ compoſitionẽ rei medicę neceſſariam intrant: vtpote Sal-nitrum, alumen & atramentum ſutorium, ſub varia proportione ſecundum artificis intentionem. Quod ad me attinet, horum æquales accipio partes: at vitriolum & alumen priùs in ſartagine terrea frigere ſolitus ſum, donec viſum eſt ea ſuperfluo ſuo phlegmate priuata fore: tandem piſta ſimul in retortam vitream luto munitam recondo, ſic vt duæ vaſis partes vacuæ ſint.

Et in fornacem reverberatoriã vas positum, igne lento primùm calefacio, donec aliquot guttulæ décidant, quas super cultri laminam recipio: si videã cultrũ inde colorem nigrum contraxisse, lagenam addo maximam, et commissura lutata continuo lentum ignem, donec videã guttulas sex numerare pausas, & recipiens non admodum caluerit: quod si tantum incalescat, vt manum admouere nudam sine lęsione minimè possim, ignem extrahendo minuo. Gradum ignis hunc prosequor, quousq; recipiens vas rubeat in modũ sanguinis, et ꝓ vasis caloreignẽ augeo, vel minuo, donec recipiens clarescat: hoc percepto, cesso, frigefieriq; permitto. Quicquid in recipiente fuerit, in vsum, qui sequitur, ad Medicinam seruo clausum in ampulla vitrea fortissima, vesica porcina, sicut antea diximus, obstructa. Qui verò pro aurifabris hãc parare solent, duas tantùm partes accipiunt, alumẽ scilicet & Sal-nitrũ. Quilibet sibi proportionem fingit ab experien-

rientia. Fiunt & aliæ ſeparationum aquæ plurimæ: ſed quia non faciunt ad Medicinam, relinquemus. De deſtillationibus per decadem, aut completam vnitatē hucvſq; diximus, vt ad omnes in artem facientes Medicam, ſufficiant. Eodem modo, quo dictū eſt, fieri poſſunt omnes. Induſtria maior, aut minor eſt operanti relinquenda. Nunc de calcinationib. & ſublimationib. mineraliū etiā aliqua dicēda ſunt.

De excellentiſsima quadam calcinatione Mercurij viui cum auro,

Cap. XI.

MErcurij viui repurgati, ſicut infrà docebit, partes ſex in cruſibulo aurifabrorū inter prunas ardentes ponito: cùm fumum albū aſcendere, vel Mercurium bullire videris, aurū ſubtiliter laminatum, vel in folia redactum, inijcias, bacillóq; moueas optimè, donec Mercurius totum aurū in ſui ſimilitudinem converterit: tum ita calidū in ſcutellam aqua recenti frigidáque

plenam infundes. Caue quidem ab odore Mercurij: quoniam in ſpiritum reſolutus, eſt noxius: in corpore verò, non ita. Hactenus artificium iſtud eſt aurifabris notiſſimum, qui argentum auro ſolent obducere. Hoc amalgamatum, quod vocant, in aquam ſeparationis inijce retorta luto munita contentam, pro quantitate ſufficiēti ad diſſoluendum, quod tuæ diſcretioni relinquitur: melius enim fuerit plus, quàm aquæ minus accipere. Vas huiuſmodi retortum in fornacem reverberatoriã collocabis: cuius orificio lagenam ad commiſſurã optimè lutatã applicato: mox ignem lentũ ſubdes, & paulatim auctum, donec aqua tota ſurſum ac deorſum in recipiens deſtillauerit: quo facto, rurſus augendus eſt ignis, vt aſcēdat Mercurius totus ad latera, ſurſumq́; ſublimatus in præcipitatum præſtantiſſimum. Auri puluis rubicundus & obſcurus, in fundo remanet. Frigefacta fornace, tuam ſeparationis aquam eximas: eſt enim illis vſui maximo, qui

cu-

cuprum & æs obducunt auro. Retortam exemptam summa cum industria frangas oportet, eã non agitando multùm, sed circumcircà percutiendo modestè cultro, donec fundus excidat, nullaq; terra misceatur auro: quod extrahendum est, & in crusibulum aurifabrorum nouum & mundum, ac inter prunas ardẽtes collocatũ, bacillo diutissimè commouendum: vt, si vapor aliquis ex Mercurio, vel aqua separationis, cum eo remãsisset, igne transeat in auras. Puluerem aureum huiusmodi lauare poteris sæpiùs aqua Centaureæ minoris, & iterum per evaporationem exiccare. Capsula mundissima reconditum, vt medicamentum pretiosissimum, seruabis eum: quo quidem expertissimi viri medici non infeliciter vsi fuerunt cum aliis medicamentis, ad grana tria, vel quatuor. Mercurium ab auro sublimatum in eodem crusibulo, in quo fuit aurum inter prunas ardentes, & modicas, bacillo semper agitabis, donec in rubicundissimum colorẽ

immutetur. Caue, naribus, vel ore ne hauſeris odorem eius. Aqua prædicta, qua lotum fuit aurum, lauetur & ipſe, necnon per evaporationem ſiccetur. Huius vſus in Chirurgia varius eſt: in corrodendis putridis carnibus vulnerum, tam recentium, quàm antiquorũ. Adminiſtratur etiam per os morbilloſis. At ego ſuaderem, vt cum aureo puluere miſceretur æqualib. partibus. Miſceri ſolet plurimis aliis medicamẽtis, ideo quòd vires habeat ea temperandi, quibus admixtus fuerit. Solet etiã ferrũ calcinari per ſeparationis aquã: necnõ ad febres poſt multas lotiones, & calcinationes feliciter adminiſtrari.

De ſublimatione Mercurij viui, & eiuſdem repurgatione priùs facienda,
Cap. XII.

MErcurium viuum cum ſale communi fortiter in pila marmorea teres tandiu, donec ſal prorſus nigrum evadat,

evadat, ac ſub eo Mercurius occulte-
tur. Mixtũ hoc in retortã lutatã ponas,
& in fornacẽ reverberatoriã. Inde mox
ſuccendes ignem lentũ, & orificiũ re-
tortæ mergatur in ſcutellam aqua frigi
da plenã, & profundè ſatis. Et vbi Mer
curius ignẽ ſenſerit, ita viuus in aquã
deſcẽdet, relictis in ſale ſordibus. Hoc
ſecundò, vel tertiò repetere poteris, no
uo ſale ſemper addito, quovſq; tibi mũ
diſſimus videbitur. Mundum hunc
Mercuriũ cum vitriolo teres, vti priùs
cũ ſale feceras, donec ſub vitriolo peni
tus etiã abſcõdatur. Secundũ hoc mix-
tum in materacium luto munitum po-
nes, & in cupella cinerum igne lento
primùm vrgebis per duas horas, orifi-
cio materacij bombycina lana priùs
obſtructo mediocriter, vt humiditas vi
trioli poſſit exhalare: tandẽ aucto pau
latim igne per duas alias horas, perfi-
cies. In collo, vel gurgite materacij, re-
peries ſublimatum, album & ſplenden
tem Mercurium, qui Chirurgis eſt vſui
non exiguo.

De ſublimatione, reductionéq; ſulphuris in ſuos flores,

Cap. X I I I.

CItrini ſulphuris optimè triti, quãtum voles, in cucurbitam lutatam, galea ſua roſtrata coopertam, & in cupellam terream arena, vel cineribus plenam, ac in furnum aſcenſorium pones. Commiſſura curata, roſtro galeæ lagenam applicabis. Ignem ſuccẽde graduatum, & invenies in galea flores aureos ex ſulphure, lagena pauco phlegmate madefacta.

De compoſitione perfectiſsimæ Cinnabaris, ad Medicinam,

Cap. XIIII.

FLorum ſulphuris partem vnam accipe, necnon Mercurij crudi repurgatiſſimiq;, ſicut ſuprà, partes duas. Sul phur

phur in teſta terrea liquefiat igne lento. Demum infundatur Mercurius per minutiſſimum ſetaceum, vel per ſacculum ex panno piloſo conſutum. Interim dum infundit vnus, alter ſpatula moueat agitetq́ lignea citiſſimè, donec bene miſceantur, ſulphurq́ nigerrimum evadat. Quo facto, mox deponatur ab igne, moueaturq́ ſemper, donec frigeſcat ſulphur, & in maſſam nigram redeat: quam in puluerem contundes minutiſſimum. Is in materaciũ poſitus, & in cineres eodem furno pariter & igne ſimili, quibus Mercurium ſublimaſti priùs, curetur per tres horas. Deinceps fiat maior ignis, quàm in ſublimatione Mercurij, per alias tres horas: hoc non omiſſo, quòd orificium materacij leuiter obſtructum ſit lana bombycina, vel alia. Hac ratione poterunt Arſenicum, Auripigmentum, Sal-Armoniacum, & alia multa, ſublimari ſumma cum facilitate.

De metallorum calcinationibus & destillationibus, in genere,

Cap. XV.

QVia metalla facilè nõ possunt in liquores suos resolui, nisi priùs calcinentur, opus erit eorum potissimam calcinationẽ cognoscere. Multi solent illa per additionẽ auripigmenti, vel alterius venenosi sulphuris in calcem redigere: sed hæc ad Medicinam prorsus est inepta calcinatio: magisq; venenosa, quàm vtilis. Debent enim vt rei medicæ proficua sint metalla, calcinari, vel per proprium sulphur intrinsecus advrens illa: quæ prolixa est admodum & difficilis calcinatio: vel per additionem alicuius rei, quæ noxam nullam in se contineat: possitq; penitùs in posterum ab eis, cùm opus fuerit, amoueri, sic, vt de suo nihil metallis tribuat, nec eorum naturam immutet. Tale quidem est sal: at non omne, sed

ſed ſolùm illud, quod eſt naturale ſine magiſterio, per quod ſal fieri conſueuit, congelatum in fruſta lucida lapidibus & cauernis adhærentia: lapidoſum ideo dicitur ſal & petroſum. Hoc accipe, quo poteris quodque minutiſſimè laminatum metallum, ſtrato ſuper ſtratum, vt moris eſt, in cruſibulum poſito, prunas inter ardentes calcinare per duodecim horas. Cùm iam tempus præterierit, prunas excita fortiùs, vt ardeant, ſalq́ꝫ, ſicvti metallum, aut cera, liquefactum fuerit: tunc effunde ſimul in terram: vbi refrixerit, illud in mortario minutiſſimè teres, & in aquam feruentē inijcias, & aliquandiu poſtmodùm feruere ſinas, vt ſal meliùs reſolui queat: deinceps ab igne depoſitum in terream concham, vel æneam, nō profundam, ſed latam, effundes: & vbi reſederit, effunde rurſus in ollam per modeſtam inclinationem, vt non turbetur aqua: quam ſerua, donec dixerimus. Metallum quod in fundo conchæ remanſit, iterum, vt priùs, alio

recen-

recente ſale calcinabis, & per omnia facies, vt audijſti. Poſtquam in calcem redactum fuerit, quæ reduci non poſſit amplius in metallum, huic in materacium poſitæ calci ſuperinfundes acetum album & fortiſſimum, vt ſupernatet quatuor digitis. Obſtructum vas in fimum ſepelies equinum bene calidũ per quadraginta dies, & calx in liquorem ſoluetur. Si nondum eo temporis ſpacio reſoluta fuerit, relinquatur diutiùs, donec habeas, quod optabis. Liquorem hunc ab aceto ſeparare poteris per balneum merſorium. Quod per calorem iſtum aſcendere non poterit, eſt metallicũ. Ponatur in retortam lutatam ad nudũ ignem in fornacẽ reverberatoriã, & aſcẽdet aqua primô. Igne tandẽ aucto, habebis oleũ, & in fundo manebit Saturnus. Aquã ſalis ad ignẽ poſitã in cacabo, facias bullire, donec evaporet aqua: manebit in fundo ſal: quod tritum iterum, calcinari poterit abſque liquatione: ſic acuetur ad aliũ vſum.

De

De præparatione Stibij, quod vulgus Antimonium vocat,

Caput XVI.

HVius Hungarici, vel aliàs optimi Germanici, libras aliquot accipe, quas in mortario ſubtiliſſimum in puluerem tere. Hunc in olla terrea per tranſverſum ſupra carbones accenſos collocata, rude ferrea tantiſper agitabis, donec propter fuſionem in glebas fuerit converſus. Tum rurſus in puluerem terendus eſt, vt priùs: & iterum aſſandus, quovſq; glebas contrahat. Hic proceſſus toties erit iterandus, donec puluis ille ſplendorem ſuum penitùs amittat, ac in cinereum cœruleúmque colorem cõvertatur. Aliqui tamen illum tandiu torrent aſſantq;, donec in albedinem ſit redactus. Calcis huius partes accipe ſex, & Chryſocollæ partem vnam, necnon Stibij crudi tantũ, quantum Chryſocollæ: quæ ſimul trita, calci miſceantur peroptimé. Puluerem hũc in

in aurifabri crusibulum nouum pones, inter prunas vehementer ardentes, & in furno venti, vel ad ventum exposito: sin minùs, agitato follibus. Quum liquefactum fuerit in fusi metalli formam, stylum ferreum intinges, & quod adhæserit materiæ, postquam refrixerit, ad lapidem allides. Si quod à stylo desilijt, lucidum admodum atque transparens extiterit, rubei, vel rufi coloris, eijcias in marmoreum lapidem planum ab alto, paulatim excolando. Medicamentum habebis, vt excellentissimum, ita etiã periculosissimum, si dederis in idiotæ manus, dosi priùs non cognita: non secus feceris, ac si furentis in manum gladium ponas. Verùm si quis Artis medicæ peritus, vtatur eo pro personarum & infirmitatum respectibus: nihil vtilius, maximè venenis pellendis, experietur. Præparationis huius artificiũ in principio difficilimum est, vt aliquos fefellerit plus quinquagesies, priùs quàm ex voto successerit.

Totius

Totius operis conclusio.

PHysica de lucis naturæ fontibus initium trahens, aliquid etiam in lucem adfert, quod oculis videri, manibúsque tractari queat, præter ea quæ vulgo manifesta sunt. Et quod magis est, naturæ vestigia sequitur tam exactè, vt digitum latum non aberret ab eius documento. Inde sibi veræ Physices nomen assumpsit ars Destillatoria, vel potiùs Latentium formarum investigatoria: quod in antiphysicam transmutaret, si ductricem naturam non imitaretur magis, quàm illa nihil agens Physica horum, quæ dicta natura docuit. Nostræ Physices finis est Medicina vera: imò potiùs eius filia, quam ex proprio suo peperit vtero, scilicet Experientia: non illa, quam nunc explicabimus, sed alia quidem hac longè præstantiore. Notum est omnibus, Apollinem post nostræ Physices obliuionem, primũ fuisse, qui Medicinam Empiricã ob nostræ defectũ,

vel

vel ignorãtiam potiùs, exercuit: quam etiam primus adinvenit. Is propter aliquot experimenta, quæ ſucceſſerant illi coram populo, fuit in Gentilitiorum deorum numerum aſſcriptus: cui templum etiam dicatum extitit. Huic in eadem arte ſucceſſit Æſculapius, Apollinis (vt fertur) filius: quem hac ipſa ratione Gentiles etiam inter ſuos deos, vt patrem, aſſumpſerunt, temploq́; donârunt. Poſt horum mortem nulla fuit adhuc Medicina ſcripta: ſed ab Æſculapij templo cœpit, edicto regio ſic iubente: Si quis aliquid in ſe, vel in alium expertus in Arte medica fuiſſet, hoc ipſum in tabella deſcriptum, templi parietibus affigeret: quibus deſcribendis experimentis prefectus fuit Hippocrates. Hic omnium primus vulgaria muliercularum, ruſticorum & aliorũ experimenta redegit in ordinem: ex quibus poſtmodûm Aphoriſmos, & methodicam deſcripſit Medicinam: quæ quidem in hunc vſq; diem per vicos obambulat. Methodici tandem iſti Medici

ſuos

ſuos progenitores, Empiricos nempe, ſuis in fratribus degeneratione quadam ſic aſpernantur, vt illos in mortẽ vſq; non vererentur (ſi liberum foret) perſequi. Videte, quæſo, Lectores optimi, ſi iuſtum ſit, Apollinẽ & Æſculapium excludere: Hippocratem autem & ſui ſequaces ad Medicinam in eorum locum ſubſtituere? vulgares anus & ruſticos, à quibus iſte didicit, doctis præclariſq; viris, obſcuros pluris facere? Empiricam deniq; Medicinam, vt veneficã, detractant, cùm tamen Apollo & Æſculapius eam ſectati ſint: imò vulgus, ruſtici, mulierculæq;, de quorum labore methodica Medicina ſurrepta eſt, Empirici fuere: niſi fortaſſis de caponum genere ſe dicant, patre matréq;, necnon fratribus, ſuáq; progenie tota nobiliores illi, qui tam acriter in Empiricam invehũt. Famulos ſuos, quorum opera ſufflandis carbonibus artem imitando Chymicam, vſi fuerũt, delicatas manus maculare nolentes, Empiricos ineptè vocant, quos ipſi-

met fecerunt circumlatores. Demum fingunt Hippocratem rationalis Medicinæ primum fuisse Principem: tanquam Apollo & Æsculapius absq; ratione suis experimentis solis innixi fuissent. Quo quidem absurdius nihil dici potest, quàm experimentum primùm aggredi posse quempiam, nisi motus aliqua ratione, siue bona, siue mala, priùs non opinetur experimentum hoc illi successurum: aliàs non tentaret. Nec est, quòd adferant istorum aduersarij, nullam certitudinem in experimento primo fore. Sic etiam in methodo prima nullam habuit, qui stabiliuit eam, nisi priùs expertus sit, quod ex ea docere conatus est. Quapropter Empirica prima sua ratione carere non potest: nec sua, Methodica. Rationalis quidem per se potest existere, si nihil operetur: at istæ non bene persistunt absq; ratione. Delirant etiam in eo, quòd Aphorismos, & alia, quæ docet Hippocrates, sub rationali Medicina statuunt, dum

di-

dicunt, ipsum fuisse rationalis Medicinę Principem. Nam illa, quæ tractat, docendi viam cōtinēt per methodos: vt dicti sunt Aphorismi, qui nihil aliud habent, quàm generales docendi canones, & compendia quædam. Quapropter non est, quòd alios se fore Medicos recentes iactent, quàm Methodicos ab Empiricis deriuatos. Quòd sibi solis medendi rationem adscribant, & alios ea priuare conentur, valde præsumptuosum est. Cùm adhuc ignorent, quid sit ratio verè naturalis: quantò magis, quid rationalis Medicina? Hanc suam rationem esse dicunt, quòd morbo calido frigidum adhibent medicamentum, & econtrà: tum humido siccum, & istud illi: verum subticent, quòd, cùm de medicaminum suorū gradibus non vsq; adeo certi sint, nisi per aliquod gustu, vel olfactu frigidum satis indiciū factū, id cōiectent: de morborum gradibus nihil prorsus in humorum quatuor à se positorū qualitatibus iudicare valent. Suæ

rationis igitur vix mediam partem tenent. Quid adhuc ſe Rationales ſolos extollunt: alios verò brutales exiſtimant, cùm tamen rationis ordinē proportionemq́ nullā in morbis habeant? Nunc quid ratio naturalis exiſtat, audiant: &, ſi potiores habent rationes, adferant in mediū. Ratio naturalis propriè dicitur, diuinæ mentis in rebus naturalibus ordo. Cùm igitur talis ordo conſiſtat in tota ſolaq́ natura, non extra eam ad rationis Phyſicæ cognitionem integrā eſt neceſſaria naturæ plena cognitio. Sed recentes qui ſunt Medici, naturam vix ſuperficialiter, hoc eſt, ex ſolo manifeſto, nôrunt: profundam illam, & corporalem naturæ dimenſionem, quæ latet in occulto, prætereunt: cùm tamen illa ſola ſit, quę Medicum rationalem efficiat. Erūt igitur propter huius notitiam, quam habent Chymiſtici medici, multò magis Rationales, quàm ſint eorum adverſarij. Illos tamen & iſti non ceſſant etiam ad mortem vſq; perſequi: quam quòd illis

inferre

inferre liberè non poſſint, ſuis vniuerſi tatibus & collegijs excludunt eos, eijciunt ac prorſus eneruant. Quid mirũ? Principũ priuilegijs peroptimè ſe tuentur, rationibus verò nullis: & tamen ſolos Rationales eſſe ſe Medicos verbis animoſè contendunt. At ſi coram aliquo Principe cogerentur argumentis naturalibus experimẽto probatis conflictari, mox audiretur: Cum Empiricis & Chymiſtis non contendimus: Doctoratus noſtri gradus hoc habet priuilegij, vt cum illis, qui laureati non ſunt, minimè cogamur diſputare: quod ſi etiam temerè faceremus, vltrà quòd noſtras effringeremus conſuetudines, & iuramentum, quod Vniuerſitati præſtitimus, plurimùm diminueremus authoritati noſtræ. Hęc & alia multa ſunt eorum ſubterfugia. Quid cũ iſtis agendum erit vobis, ô Chymiſtæ, necnon vos Empirici? Scio vobis remedium ex communi prouerbio: *Tu quoque fac ſimile, ſic ars deluditur arte.* Principum & vos priuilegia ſi habueritis, quib. A-

cademias instituere Chymisticas & Empiricas, vobis liberum sit graduatos etiam in arte vestra creare doctores: non relinquetur illis subterfugiũ, quin vos cogantur ad quascunq; disputationes admittere: nisi fortassis adferant, Gradus vestros esse metallicos & alienos à suis, qui lignei sunt ex vegetabili substantia: fortassis ex xilo ebano constructi, minùs duri, quàm vt possint metallis resistere. Sed iocosa modò relinquamus, rem seriò potiùs aggrediamur. Medici recentiores antiquioribus Medicis Chymisticis detractant: interim in desperatis morbis, quib. ex suo studio remediũ adferre nullo modo possunt, ad Chymistica medicamẽta cõfugere, tãquã ad sacrã anchoram, non verentur. Testatur ipse Matthiolus in Dioscoridẽ, Antimonij preparationẽ docẽs, & (quod magis est) huius medicamenti nõ modò restitutionem, sed etiã inventionẽ atq; primã tẽtationẽ, Theophrasto Paracelso deberi soli fatetur ingenué: quem adhuc, vt vene-
num

num, deteſtantur hominem, nõ alia de causa, quàm quòd eorum ab Apolline vſque ad extremum facilè ſuperârit omnium ingenia: tum, quia vetuſtiſſimã illam è naturę fontibus erutam docet Medicinam ipſis incognitam. Noua dicunt virum hũc in medium adferre dogmata: quia tantùm illis ob ignorantiam noua fore videntur. Si noua ſunt: quare igitur tam auidè cupiũt intelligere? cur libros eius, quotquot inveniri poſſunt, emunt? Quòd ſi non intelligunt artis vocabula Chymiſtis familiariſſima, quare non ſuo, & non alieno labore fiunt Chymiſtæ? Præmanſum in os abſque labore poni ſibi cupiunt. Num ita pervenitur ad aſtra? Si noxia ſunt ex metallis tracta medicamenta, quod falſò fictum eſt: cur erogata pecunia, quotquot ſunt ferę Medici recentiores, Chymiſtas locant, à quibus addiſcant ea, quæ noxia fore dicunt? Cur etiam præparatum antimonium hominibus adminiſtrant, cùm dicant,

venenum esse præsentissimum, hoc ipso seipsos homicidas libenter fore velle confitentes? Quî potest venenũ ignis ferre martyria, quæ sustinere cogitur antimoniũ in sui præparatione? Adferant ipsi venenum in tota rerum natura, quod igne leui non evanescat in auras. Quid aliud effingẽt, nisi quòd naturam & vires igneas induerit corrosiuas? eo suam inanem Philosophiã atq; Physicam prodentes. Nam oportet omne medicamentum, quod corru ptiones absumere debet, igneæ fore substantię. Nihil enim consumit, quod ignis in eo contenti facultatibus id nõ faciat. Dicent ad hoc, naturalem calorem etiam absumere. Contrarium apparet, naturáque docetur, ex eo, quòd semper sibi similem naturam appetit, scilicet ignis ignem, & aer aerem: & sic de cæteris. Et ignis ille, qui de mineralibus, vel alijs corporibus, artificialis ignis elicitur beneficio, similis factus est æthereo, qui corpus humanum fouet, igni, viuificatq;. Sequitur igitur ex

eo,

eo, quòd ignẽ augebit vitalem, de quo ſuprà dictum eſt. Ætherei quidem ignis eſt officium, omnes corruptiones per elementarem ignem cauſatas, generationis beneficio conſumere: tum, quod iſtius edacitate conſumitur ex humido radicali, illius fœcunditate per alimentum, aut medicamentum reſtaurare. Adferant, quicquid velint: authoritatibus naturæ cedere cogentur. Hactenus tamen de minima præparatione dictum eſt ex antimonio facta: quid iam contra tincturam eius & quintam eſſentiam dicent, cuius beneficio multi curantur Medicorum recẽtium incurabiles morbi? Quid habent contra quintam eſſentiam & tincturas auri, pretioſorum lapidum, & vnionũ, ac aliorum, quod calumnientur? quibus omnes morbi, quos deſperatos appellant, nedum curantur: ſed etiam, quod ab aliquibus inſcijs Medicis deſtructũ eſt in eorum curis, reparatur? Breuiter, quid reſpondebunt nobis affirmantibus, & ex luce naturæ demõ-

ſtrantibus, vnicum arte noſtra Metaphyſica fieri poſſe medicamentum, quo ſolo quibuſvis & cuiuſvis ſpeciei morbis remedium indifferenter adhibetur certiſſimum? Non eſt dubium, quin, vt cætera, negaturi ſint: ideo quòd in ſcholis talia non docentur. Sed noſtræ Phyſices limites exceſſimus: ad eam nunc redeamus, quæ tam miſerè deprauata eſt, & ex recta ſemita in fraudulētum labirynthum lapſa. Videmus Phyſicos recentes in cognoſcendis vegetabilium nominibus, graduumq; ſuorum qualitatibus, ætatem ſuam terere: tandemq; nihil aliud inde reportare, præter ſuperficialem iſtorum notitiam, ex vulgaris communiſq; notionis iudicio depromptā potiùs, quàm de naturæ documentis apertiſſimis. Et ſi quilibet ætates tres in eo conſumere poſſet, vix adhuc centeſimam herbarum (vt alia dimittam) partem ſuis nominibus vnico ſermone (quas diuerſis tamen idiomatibus intitulârunt) valeret appellare. Quid aliud

liud hoc eſt, quàm ſtudioſè ſeipſum in hunc labirynthum inijcere, præter omnem neceſſitatem: cùm in ſeptem duntaxat metallis, & tantũdẽ plùs vel minùs medijs mineralibus, in vigintiquinque vegetabilibus, & aliquot paucis animantibus, tota Phyſica depromi poſſit: ex profundo, non ſuperficialiter, quæ ad integram Artem medicam eſt neceſſaria? Dicámne, quod magis admirari faciat? in vnico totam cõſiſtere Medicinam. Velint nolint, hoc vera metaphyſica poteſt Hermetis Triſmegiſti, quæ veram & antiquiſſimam antiquorum patrum noſtrorum docet Medicinam conficere. In hac æquum foret Medicos recentiores breue tempus aliquod, relicto ſuo labiryntho, collocare. Non multis voluminibus eſt involuta: ſed ſola tabella, quæ vix pagellam impleat, abſolutiſſima continetur, & veraciſſima præ cæteris omnibus ſcientia. Quam, ſi cognouerim hoſce labores noſtros Medicis acceptos fuiſſe: quandoq; de luce naturæ, nudam iu lucem translatã

â me,

à me, ſine velamine videre licebit: ſin minùs arriſerint, videant ac experiantur ipſimet, quid ex ea præſtare fructus valeant. Interim non ſinam illis prodeſſe, quod poſſim: & omnibus, quibus obſtruſa magis, quàm vulgaria, placent. Bene ſit his, quotquot veritatem diligunt, atque fatentur: illis enim ſolis veritatem invenire datum eſt.

Grandia ſunt hominum, ſubito labentia motu:
Irruta virtutis, mœnia ſacra manent.

Res D. Go[illegible] [illegible]
Med.^cus^ [illegible].

Ad morbum Gallum

Accipe 30 sip.os salis uitri
et aquam puram et coclias [illegible] sip. usque sufficit

et eodem modo, quo in ligno Guaia-
co eadem dieta sirp: ℥viiij in usu
bis in die / p quindecim dies sanat
e fatto.

[illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible]

Lege evonomu ph. sylatru; Hermete
Gebare; ramundu lulli;
pyrotegnia; Celiu phylosophu.
aliosqz germanos, ebreos, caldeos,
grecos arabos atqz indos
salamonis qz archana: C.A.
F.F. · CYLIO. PYRICOSORA.
agnos
Acqua forte di 3 minerali
℞ vetriuolo romano } an ℔ j
allume di rocho
salnitro
m questi e metti in limbicio
ben lutato e trai l'aqua a lento
fuoco p usare alle piage et fac
precipitato
℞ argento vivo } an 9 · 6 ·
rosso
m e meti in limbico co aqua
forte e pasa p limbico e il

e agiungendovi alle cose del
precipitato il sale armonico
sara sublimato e si fa ancora
il precipitato cō arientovivo
e aqua forte e agiungendovi oro
farai precipitato di oro esen
da grani quattro o sei quarto
lantimonio preparato p mal
franzese e mali incurabili
lantimonio si prepara come
dice il mattiolo il quale insegna
ancora fare leliri revite che
contro a uceloni che se usano nelle
peste tutti glioli si cavano o p
calcinatione o p putrefatione
o p madefatione di aqua arzente
o rugata o aqua limbicata ——